

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра Фінансового менеджменту та фондового ринку
(найменування кафедри)

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

_____ (підпис)
“ ____ ” _____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності
072 Фінанси, банківська справа та страхування
(шифр та найменування спеціальності)
за освітньо-професійною програмою Фінанси, фінансовий менеджмент
та страхування
(назва програми)

на тему: «Проблеми та перспективи розвитку майнового страхування
в Україні»
(назва теми)

Виконавець:

студент 41 **ФФБС**
Дубля Артем Віталійович
(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

старший викладач
(науковий ступінь, вчене звання)
Бондаренко Павло Валерійович
(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МАЙНОВОГО СТРАХУВАННЯ	6
1.1. Поняття та необхідність майнового страхування	6
1.2. Характеристика видів майнового страхування в Україні	15
1.3. Сучасні тенденції державного регулювання у майновому страхуванні	21
РОЗДІЛ 2 АНАЛІТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ МАЙНОВОГО СТРАХУВАННЯ НА ПРИКЛАДІ ПАТ «СК «ВУСО»	29
2.1. Аналіз динаміки ринку страхових послуг України	29
2.2. Аналіз фінансової діяльності зі майнового страхування ПАТ «СК «ВУСО» на ринку страхових послуг України	46
2.3. Аналіз прогнозних показників майнового страхування ПАТ «СК «ВУСО»	51
РОЗДІЛ 3 ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МАЙНОВОГО СТРАХУВАННЯ НА ПРИКЛАДІ ПАТ «СК «ВУСО»	56
3.1. Перспективи майнового страхування на ринку страхових послуг України	56
3.2. Рекомендації щодо розвитку майнового страхування на прикладі ПАТ «СК «ВУСО»	68
ВИСНОВКИ	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	73
ДОДАТКИ.....	78

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Дослідження проблем та перспектив розвитку майнового страхування в Україні має велике значення для підтримання стабільності економіки, залучення інвестицій та підвищення довіри клієнтів. Сучасна економічна ситуація підкреслює важливість захисту приватного та бізнес-державного майна від ризиків, таких як пожежі, екологічні катастрофи та інші. Україна, як держава, що активно розвивається, потребує створення стабільних фінансових механізмів для захисту своїх активів. В Україні є недостатньо досвіду з розвитком майнового страхування, відсутність єдиної систематичної політики, а також можуть виникати проблеми з наданням послуг та адекватним обслуговуванням клієнтів. Це вимагає аналізу та вирішення проблем, щоб забезпечити його ефективне розвиток.

Науковці та багато інших вже опублікували статті, монографії та конференційні лекції, де розглядаються їхні результати та дослідження в цій сфері:

1. Олександр Ковалев - професор, завідувач кафедри фінансових наук Національного університету "Київський університет імені Тараса Шевченка". Він займається аналізом економічних аспектів страхування та розробкою моделей ринкових процесів.

2. Ігор Березинський - доктор економіки, професор Національного технічного університету "Київський інститут енергетики". Він працює над питаннями безпеки та страхування в енергетичному секторі.

3. Наталія Хоменко - доктор фінансових наук, завідувачка кафедри управління ризиками Національного університету "Донецьк". Вона проводить дослідження з аналізу ризиків та методів страхування в інвестиційних проектах.

4. Олександр Барановський - професор, завідувач кафедри економічних наук Національного університету "Київський національний університет імені Тараса Шевченка". Він зосереджується на питаннях правових аспектів страхування та економічних механізмів безпеки.

5. Максим Демиденко - доктор фінансових наук, завідувач кафедри банківської та страхової економіки Національного банку України. Він займається теоретичними та практичними аспектами страхування та економічної безпеки.

Зміни в законодавстві та регуляторній стратегії можуть стимулювати розвиток майнового страхування. Україна починає приймати нові нормативні документи, що підтримують прозорість, ефективність та прозорість у галузі страхування. Розвиток інформаційних технологій та цифрові зміни впливають на швидкий прогрес у цьому секторі. Дослідження можуть визначити, як використовувати нові технології для підвищення ефективності послуг та сприяння розвитку майнового страхування. Успішний розвиток майнового страхування може стимулювати приватні інвестиції в економіку, особливо в сектори, пов'язані з ризикованими активами, таким як будівлі, автомобілі та інфраструктура.

Метою даної роботи є розвиток майнового страхування на прикладі ПАТ «СК «ВУСО».

У процесі написання кваліфікаційної роботи вирішуються такі **завдання:**

- розглянути та необхідність майнового страхування;
- охарактеризувати види майнового страхування в Україні;
- охарактеризувати сучасні тенденції державного регулювання у майновому страхуванні
- проаналізувати динаміку ринку страхових послуг України;
- проаналізувати фінансову діяльність з майнового страхування ПАТ «СК «ВУСО» на ринку страхових послуг України;
- проаналізувати прогностичні показники майнового страхування ПАТ «СК «ВУСО»;
- охарактеризувати перспективи майнового страхування на ринку страхових послуг України;
- надати Рекомендації щодо розвитку майнового страхування на

прикладі ПАТ «СК «ВУСО».

Об'єктом дослідження є процес розвитку майнового страхування в Україні.

Предметом дослідження є проблеми та можливості, що впливають на сектор майнового страхування.

Методи дослідження. Проведення огляду доступних наукових публікацій, законодавчих актів, звітів страхових компаній для отримання інформації про ситуацію на ринку майнового страхування. Використання статистичних методів для аналізу даних щодо ринкових тенденцій, витрат та прибутковості у галузі майнового страхування. Вивчення сильних та слабких сторін, можливостей та загроз, що впливають на майнове страхування в Україні.

Інформаційну базу дослідження річні фінансові звіти, звіти про прибутки та збитки, баланси активів та пасивів, звіти про капітал та резерви. Рейтинги провідних рейтингових агентств, аналітичні звіти, рейтинги довіри клієнтів та партнерів. Обсяги операцій, структура доходів та витрат. Інформація про стан ринку, макроекономічні показники, тенденції розвитку галузі.

Структура та обсяг роботи Кваліфікаційна робота бакалавра складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг кваліфікаційної роботи - 80 сторінок, 3 з яких - додатки. Основний зміст викладено на 68 сторінках, із них розміщено 19 таблиць, 14 рисунків. Список використаних джерел складається із 52 найменування.

Публікації та апробація результатів дослідження. За результатами виконання кваліфікаційної роботи опубліковано тези: Значення та необхідність страхування майна в Україні. *XXII VIII Студентська науково-практична конференція факультету фінансів та банківської справи ОНЕУ «Стабілізація фінансово-економічної системи України» (15 квітня 2024 р.)* Одеса. ОНЕУ, 2024.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МАЙНОВОГО СТРАХУВАННЯ

1.1. Поняття та необхідність майнового страхування

Слово «страхування» походить від латинських слів «securus» і «sine cura», що означає «безтурботний». Поняття «страхування» часто асоціюється зі словом «страх», тому його значення – «захист», «підтримка», «запорука успіху». Досліджуючи наукову позицію вчених щодо слова «страхування», можна виділити кілька трактувань цього терміну. Отже, страхування – це [1]:

- 1) сукупність форм і методів формування грошових цільових фондів і їх використання для відшкодування збитків;
- 2) механізм перерозподілу збитків;
- 3) комплекс заходів щодо зниження ймовірності втрат;
- 4) гарантія відшкодування при настанні страхового випадку;
- 5) відношення перерозподілу валюти стає ймовірністю та можливістю виникнення через наявність страхового ризику.
- 6) інструменти забезпечення збереження або відтворення товарів і послуг для відновлення стану майна страхувальника.

З економічної точки зору страхування — це система економічних відносин, що встановлюється між двома суб'єктами — страховиком і страхувальником, з метою захисту майнових інтересів страхувальника та сплати страхових внесків спеціально створеному страховику. Грошові кошти, що використовуються для відшкодування збитків при настанні визначених страхових подій.

Економічні категорії визначають свою роль і сутність через функції. Основними функціями розкриття змісту страхування є [2, с.243-247]:

- 1) ризик (компенсація), тобто відповідно до чинного законодавства або положень договору страхування при настанні страхового випадку матеріальна відповідальність за наслідки ризику переходить до страховика та сплачується певна винагорода, іншими словами, протягом в рамках цієї функції страхова

компанія бере на себе фінансову відповідальність за наслідки ризику;

2) запобіжний, спрямований на запобігання можливим збиткам, спричиненим несприятливими страховими подіями, та зменшення їх наслідків; страховик об'єктивно сприяє довгостроковому використанню коштів страхового фонду, тому намагається зменшити ймовірність відшкодування шляхом зменшення ймовірності страхування. нещасні випадки; тому страхові компанії можуть вживати фінансових і правових превентивних заходів; фінансова профілактика означає, що страховик може безпосередньо використовувати частину доходу для фінансування превентивних заходів (надавати кошти на профілактичні заходи для запобігання дорожньо-транспортним пригодам, надавати кошти на запобігання пожежам) заходи тощо), тоді як правові запобіжні заходи полягають у тому, що страховик не приймає певні страхові ризики;

3) заощадження (накопичення) — це накопичення страхувальником певної страхової суми за рахунок страхових виплат, якщо протягом строку дії договору страхування не настане страховий випадок; ця функція є характерною для окремих видів особистого страхування, відповідно до цих видів страхування введено у довгострокові договори страхування (страхування життя, пенсій, анuitетів) [2, с.243-247];

4) контроль, що виражається у здійсненні фінансового контролю (державного нагляду та внутрішнього аудиту) за правильністю ведення страхової та інвестиційної діяльності, оптимальним формуванням і цільовим використанням страхових коштів. Крім того, науковці виділяють також інші функції страхування, зокрема функції формування та використання страхових фондів, компенсаційну функцію, інвестиційну функцію та функцію ціноутворення (тарифу).

Виконуючи ці функції в ринковій економіці, система страхування повинна сприяти розвитку та стабільності підприємництва; підтримувати розвиток торгівлі (особливо міжнародної); забезпечувати ефективне управління ризиками; вимагати контролю за фінансовою стійкістю страхових компаній;

сприяти ефективний розподіл капіталу.

В таблиці 1.1 розглянемо визначення терміну «страхування» як економічної категорії, з позиції науковців:

Таблиця 1.1

Визначення терміну «страхування» як економічної категорії, позиції науковців

Автор	Визначення терміну
С.С. Осадець	Економічні відносини, за яких страхувальник сплатою грошового внеску забезпечує собі чи третій особі в разі настання події, обумовленої договором або законом, суму виплати страховиком, який отримує певний обсяг відповідальності, а для її забезпечення поповнює та ефективно розміщує резерви, вживає превентивних заходів щодо зменшення ризику, а в разі необхідності перестраховує частину останнього.
О.В. Царенко	«Всеосяжний і всепроникаючий інструмент» (вид діяльності) із забезпечення збереження чи відтворення товарів і послуг з метою відновлення майнового стану окремих осіб і стабільності економіки шляхом концентрації в спеціально створених фондах коштів (джерел інвестиційних ресурсів), який має можливість створення додаткового захисту не тільки для клієнтів, але й для себе за допомогою системи перестрахування.
А.В. Криворучко	Сутність і загальна мета страхування полягає в максимальному захисті його матеріальних компонентів від дії руйнівних сил, яку можна статистично передбачити, але неможливо відвернути.
А.Л. Самойловський	Система економічних відносин, що є важливою складовою господарського механізму та формою реалізації майнових інтересів страховика і страхувальника щодо утворення та використання грошового фонду, який виступає необхідною передумовою забезпечення безперервності та безперебійності суспільного виробництва.

Джерело: складено автором на основі [3, с.45-47]

Сучасний розвиток світового господарства і міжнародних відносин характеризується ускладненням відтворювального процесу, розширенням і розширенням інтернаціоналізації виробництва, розвитком і дифузією ринкового середовища, поглибленням інтеграційних процесів.

Однією з умов ефективного процесу відтворення є його безперервність і злагодженість. Ризикованість будь-якої господарської операції та життєдіяльності кожного зумовлює появу системи суспільних відносин (метою

якої є попередження, подолання та зменшення руйнівних наслідків стихійних лих та інших негативних аномальних явищ), які в сукупності складають економічний зміст страхового захисту [4, с.78-80].

У всьому світі зростає попит на страховий захист, суть якого полягає в накопиченні та використанні грошових та інших ресурсів з метою здійснення заходів щодо запобігання, подолання або усунення негативних наслідків ризиків та відшкодування матеріальних чи інших збитків, викликані ними. Відповідно до вимог економічної категорії страхового захисту, для здійснення комплексу заходів захисту необхідно передати частину ВВП у вигляді запасів для запобігання та відшкодування матеріальних чи інших збитків, завданих страховими випадками, тобто формування страхового фонду [4, с.78-80].

Аналізуючи різні погляди вчених (Базилевич В.Д., Осадець С.С.) щодо статусу та ролі страхування в процесі суспільного відтворення, можна виділити страхування як самостійну економічну категорію зі своїм економічним змістом, що втілюється в специфічному комплексі функцій.

Отже, страхування є об'єктивною і неминучою самостійною економічною категорією, яка відіграє особливу роль у системі економічних відносин і має такі ознаки та функції (рис.1.1):

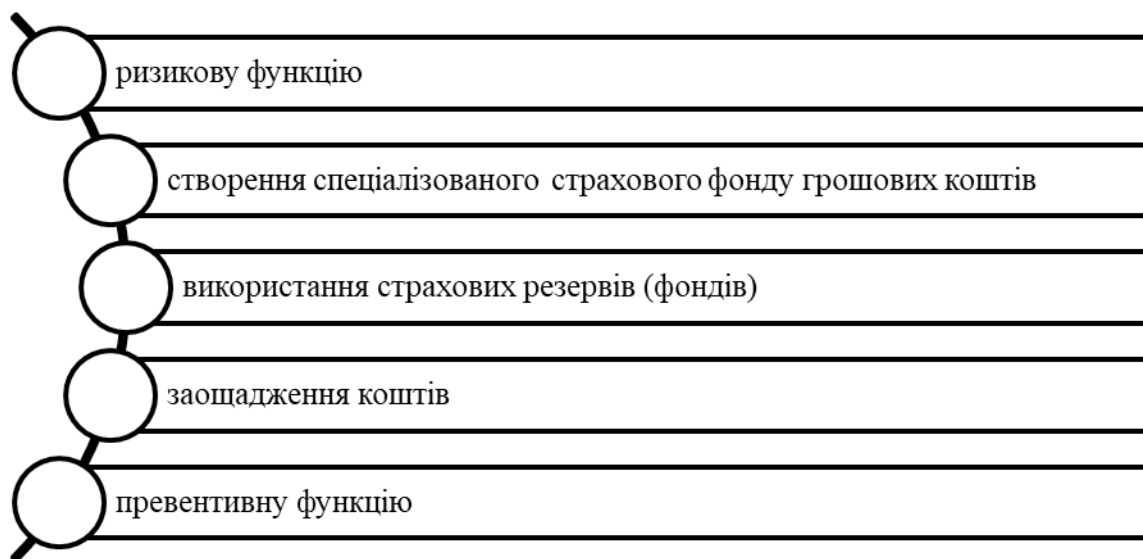

Рис. 1.1. Ознаки та функції страхування

Джерело: складено автором на основі [4, с.78-80]

За словами експертів, в умовах перехідної економіки важливість визначення страхування як самостійної економічної категорії є очевидною.

Становлення та подальший розвиток ринкової економіки потребує формування страхового ринку — особливого поля економічних відносин, у якому формується попит і пропозиція страхових послуг, здійснюється купівля-продаж страхових послуг. Ціна (страховий захист) цього продукту визначена. Страхові компанії та страхувальники є основними суб'єктами страхового ринку, і кожна з них має свої функції, особливості та механізми реалізації економічної вигоди [5, с.1019]. Зростання ризиків, збільшення кількості страховиків і страхувальників, ускладнення відносин між ними визначають наявність посередників на страховому ринку, а саме страхових агентів і страхових брокерів. Страхові посередники можуть значно активізувати роботу різних суб'єктів страхового ринку.

Функціонування страхового ринку залежить від взаємодії його суб'єктів і об'єктів страхування. Об'єкт страхування визначає економічні відносини між суб'єктами ринку. Предметом страхування можуть бути життя, здоров'я, працездатність і пенсійне забезпечення страхувальника або страхувальника (предмет особистого страхування); майнові інтереси страхувальника (застрахованих), яким може бути завдано шкоди внаслідок страхового випадку, та пов'язані з ними майнові інтереси, які потребують відшкодування шкоди, заподіяної страхувальником життю, здоров'ю, майну та майновим інтересам третіх осіб [6, с.137-143].

Страхування майнових інтересів, пов'язаних з володінням, користуванням і розпорядженням майном, якщо це не порушує законодавства, відноситься до сфери майнового страхування (ст. 980 Цивільного кодексу України (далі - ЦК) та ст.4 Цивільного кодексу України). Зміст майнового страхування полягає у відшкодуванні страхувальником шкоди, заподіяної внаслідок страхового випадку застрахованому майну [6, с.137-143].

Об'єктивний попит на страхування майна визначається збитками, спричиненими такими руйнівними факторами, як стихійні лиха, які повністю не

піддаються контролю людини. У цьому випадку неможливо стягнути компенсацію з конкретної особи, тому джерелом її компенсації може служити заздалегідь створений страховий фонд.

Як зазначив О. В. Гринюк, правовідносини у страхуванні майна — це цивільно-правові відносини між окремими фізичними та юридичними особами (страхувальниками), з одного боку, та цивільно-правові відносини між окремими юридичними особами (страховиками), з іншого боку, відносини, які встановлюються за страхуванням майна. Необхідність забезпечення захисту майнових інтересів від негативних наслідків події, що сталася у зв'язку з володінням, користуванням і розпорядженням майном страхувальника. Страховий захист відповідних майнових інтересів формально обумовлюється у формі договору страхування майна [6, с.137-143].

Аналіз літературних джерел показує, що майнове страхування є складним механізмом, організація та розвиток якого залежить від умов проведення окремих видів страхування, здійснення певних організаційних та інших заходів, а також відмінностей потенційних вигід, які визначають організацію та розвиток майнового страхування. Участь страхувальника у страховому захисті, фінансова спроможність укласти договір страхування, розмір страхового відшкодування, розмір премії тощо.

Страхування майна передбачає володіння, користування та розпорядження майном страхувальника. Страхування майна поєднує різноманітні види страхування та поділяється на дві категорії: страхування корпоративного майна та страхування особистого майна [7, с.391]. Страхування майна підприємств включає страхування будівель, споруд, обладнання, транспортних засобів, вантажів і багажу, врожаю, технічних ризиків, фінансових ризиків та інших майнових ризиків.

Страхування майна громадян включає страхування різних видів майна, наприклад, автомобілів, нерухомості, домашнього майна, сільськогосподарського майна, домашніх тварин тощо.

Власність громадян стосується предметів, що належать окремим особам і

використовуються для облаштування, використання та споживання вдома особи для задоволення сімейного життя та культурних потреб.

Страховання майна є обов'язковою складовою різноманітних економічних і соціальних систем суспільства. Страховання майна — це форма захисту від ризику втрати (знищення) або пошкодження майна чи групи предметів та від підприємницьких ризиків [8, с.166]. Але захист від конкретних ризиків відбувається навмисно. Страховання майна в світовій практиці включає будь-які покриття, не пов'язані зі страхуванням життя та страхуванням відповідальності.

Страховання майнових ресурсів є засобом захисту, за допомогою якого можна звести до мінімуму негативні наслідки різних явищ суспільного життя і навіть запобігти чи навіть усунути несприятливі наслідки їх дій.

Тому існування та розвиток майнового страхування в нашій країні є об'єктивно неминучим, оскільки воно є ефективним, розумним, економічним і доступним засобом захисту майнових інтересів як виробників, так і постачальників товарів і послуг [8, с.166].

Економічною метою страхування майна є відшкодування страхувальнику збитків, завданих унаслідок пошкодження або знищення майна при настанні страхового випадку.

Об'єктами страхування майна є (рис. 1.2):

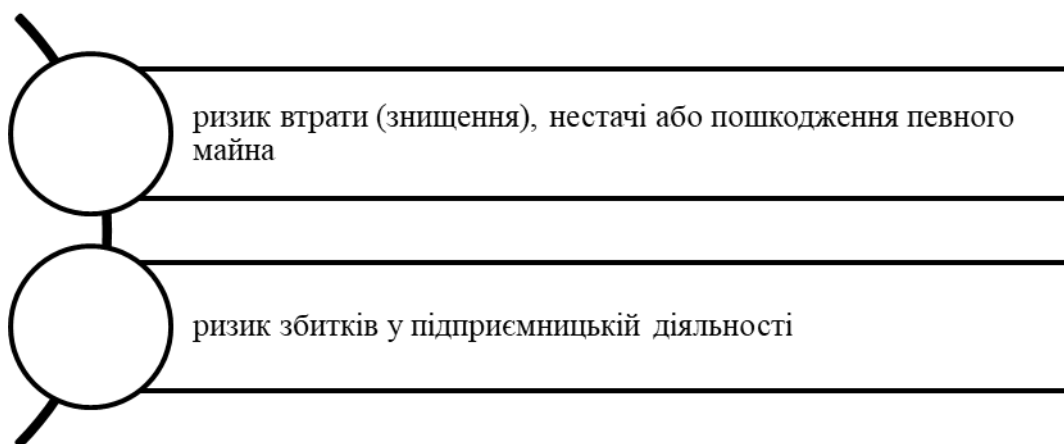

Рис. 1.2. Об'єкти страхування майна

Джерело: складено автором на основі [9, с.239-245]

Відповідно, наприклад, до Закону про страхування предметом майнового страхування є майнові інтереси, пов'язані з володінням, користуванням і розпорядженням майном. Страхове покриття покриває лише майновий інтерес, що виникає внаслідок необхідності захисту майна через непередбачені події та інші негативні події, які можуть спричинити знищення, затоплення, пошкодження, крадіжку майна, а не будь-яку вигоду чи перевагу, отриману від користування чи розпорядження майном [9, с.239-245].

Взагалі не страхуються об'єкти, руйнацію яких важко визначити, тобто щодо об'єктів страхування майна існують певні обмеження. Зокрема, на страхування не приймаються: документи, грошові знаки та цінні папери; рукописи, креслення, бухгалтерські та ділові книги; картотечні шафи; технічні носії інформації (магнітні плівки, стрічки, диски тощо) [9, с.239-245]; дорогоцінні метали, що знаходяться в застраховані приміщення, але не належать до застрахованих приміщень (майно гаранта будівлі та споруди в аварійному стані або розташовані в районах, яким загрожує обвалення, зсуви, повені та інші природні явища, ділова деревина та дрова в таких процесах, як лісозаготівля та сплав).

Страхування майна в Україні має дві форми: добровільне та обов'язкове страхування. Страхування особистого майна в основному є добровільним, тоді як значна частина майна підприємств страхується в обов'язковому порядку. По-перше, це стосується предметів великої вартості, які зачіпають не лише майнові інтереси окремих суб'єктів господарювання, а й загальнодержавні інтереси.

До особливостей страхування майна відносяться [10, с.67-72]:

- предмет страхування має оціночну вартість;
- конкретне майно, захищене страхуванням;
- страхова сума не може перевищувати дійсної (залишкової) вартості майна на момент укладення договору страхування;
- наявність пошкодження, розкрадання або знищення не є достатньою умовою для виплати відшкодування, необхідною умовою є наявність збитку;

- страхове відшкодування не може бути джерелом безпідставного збагачення страхувальника;
- договір страхування майна тривалий час укладався;
- у страхових правовідносинах можуть бути три суб'єкти: страховик, страхувальник і вигодонабувач.

Таким чином, майнове страхування є галуззю страхових правовідносин, об'єктом яких є майнові інтереси, що не суперечать законодавству і пов'язані з володінням, користуванням і розпорядженням майном юридичних або фізичних осіб і здійснюються в межах території країни. Підстава для добровільного підписання договору між страховиком і страхувальником.

Підстава для добровільного підписання договору між страховиком і страхувальником: не можуть бути предметом страхування майна громадян документи, цінні папери, грошові знаки, рукописи, предмети колекціонування, унікальні антикваріати, дорогоцінні метали, вироби з дорогоцінного каміння, предмети культу тощо [10, с.67-72].

Необхідною умовою договору майнового страхування О.В. Гринюк визначає страховий інтерес, який є суб'єктивними відносинами між людьми (фізичними чи юридичними) і зумовлений певними об'єктивними потребами щодо забезпечення збереження об'єкта страхування (майна), яка базується на законному праві, згідно з яким особа може зазнати збитків у разі настання певної події (страхового випадку). Водночас, як зазначав автор, відсутність у страхувальника страхового інтересу призведе до відмови страховика в укладенні договору страхування майна або визнання чинного договору страхування майна недійсним.

У свою чергу О.В. Токарева зазначила, що предмет страхування, особливо предмети мистецтва, предмети колекціонування та антикваріат, забезпечує страхові інтереси суб'єктів правовідносин і складається з двох елементів – предмета права між страховиком і страхувальником. поведінки, а також матеріальні об'єкти, що втілюють страховий інтерес у застрахованих творах мистецтва, предметах колекціонування та антикваріаті [10, с.67-72].

О. С. Долаєв вважає, що об'єктом комерційного страхування є страховий інтерес страхувальника щодо захисту своїх відчутних майбутніх результатів, на отримання яких основний суб'єкт комерційної діяльності сподівається у вигляді продукції та доходу [11, с.96]. Варто зазначити, що за договором страхування майна можна захистити не тільки інтереси збереження власного майна, а й інтереси збереження майна інших осіб (наприклад, наймач застрахує майно, передане йому в користування).

Таким чином, може бути застрахованим: майно, що належить страхувальнику на праві власності (володіння, користування, розпорядження), господарського відання та інших правах; страхувальник приймає на зберігання, довірче управління, оренду, найм, заставу, відремонтоване, довірене, продане, перевезене майно, а також придбане страхувальником у кредит, що є гарантією за кредитом; майно, що належить страхувальнику або використовується ним в інших операціях.

Головною ознакою інтересу в охороні чужого майна є наявність у користувача майна інтересу у відновленні пошкодженого майна для подальшого використання. Враховуючи суб'єктність страхових інтересів, після переходу застрахованих майнових прав до іншої особи протягом строку дії договору страхування будуть вважатися застрахованими інтереси власника переданих застрахованих майнових прав.

1.2. Характеристика видів майнового страхування в Україні

У якості прикладу наведемо характеристики згідно законодавства України. Відповідно до ст. Статтею 248 Кодексу торговельного мореплавства України (далі – КМП) передбачено, що у разі передачі застрахованого товару, що також є предметом майнового страхування, договір страхування залишається чинним, а всі права та обов'язки страхувальника переходять до покупця товару. Якщо страховий внесок не сплачено до передачі товару, зобов'язання щодо оплати несуть разом страхувальник і покупець товару. При

цьому, якщо застраховане судно передається, договір морського страхування припиняється з дати передачі, але якщо судно передається під час рейсу, цей договір продовжує діяти до закінчення цього договору. До набувача судна переходять рейс, а також права та обов'язки страхувальника (ст. 249 ГПК) [12, с.19-22]. Крім того, у разі зміни власника застрахованого транспортного засобу відповідно до ст. 20-1 Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» договір страхування також зберігає чинність до закінчення строку дії.

У разі передачі застрахованого транспортного засобу права та обов'язки страхувальника переходять до особи, яка є власником транспортного засобу. Тим часом ст. Статтею 994 ЦК передбачено лише те, що права та обов'язки страхувальника за договором страхування майна переходять до особи, яка успадкувала майно, у разі її смерті. В інших випадках права та обов'язки страхувальника можуть бути передані третій особі за згодою страховика, якщо інше не встановлено договором страхування [12, с.19-22].

Отже, враховуючи вищезазначені обставини та враховуючи практику страхування майна, вважаємо за доцільне доповнити ч. 1 ст. У статті 994 ЦК одним рядком зазначено: «При переході вигодонабувачем за договором страхування майна до іншої особи прав на застраховане майно до іншої особи переходять також права та обов'язки за цим договором на особу, до якої переходять майнові права, поширюються положення закону, за винятком випадків примусового вилучення майна на обґрунтованих підставах із внесенням відповідних змін до договору страхування» [12, с.19-22].

Об'єктом цивільних прав, зазначеним у цій статті, є майно, яке може бути застраховане за договором майнового страхування. Статтею 177 ЦК може бути інтерес, збереження якого може бути втрачено (повністю або частково) або пошкоджено будь-якою небезпекою. Проте існують різні погляди на можливість втрати або пошкодження інтелектуальної власності та результатів інтелектуальної діяльності, у тому числі їх виключних прав, унаслідок непередбачуваних подій. Немає сумніву, що страхові інтереси стосуються

можливих порушень прав власності, включаючи права на плоди інтелектуальної діяльності, і що договори страхування можуть укладатися у разі порушення прав власності [13, с.77-81].

Однак, як зазначає Ю. Б. Фогельсон, незрозуміло, чи є порушення права власності на його втрату або пошкодження і чи підлягає такий інтерес страхуванню. Науковець вважає, що інтереси, пов'язані з майновими правами, повинні страхуватися не як майнові, а як фінансові ризики, а страхування фінансових ризиків також належить до сфери майнового страхування [13, с.77-81].

Отже, зі змісту ст. Стаття 980 ЦК. Статтями 6 та 7 Закону України «Про страхування» передбачено, що у разі здійснення страхування до страхових ризиків у договорах страхування майна можуть належати: знищення або пошкодження майна внаслідок пожежі (пожежі, удару блискавки, вибух газу), котла, вибух обладнання, хімічний вибух тощо); знищення або пошкодження майна через ризики природних явищ (землетруси, зсуви, зсуви, шторми, урагани, торнадо, повені, затоплення, просідання тощо); знищення, пошкодження або руйнування майна третіми особами; крадіжка майна [13, с.77-81].

При цьому, як правило, шкода заподіюється: порушенням правил безпеки чи інших подібних норм, встановлених законом чи іншим нормативним актом; будь-якою формою воєнних дій, громадянською війною, громадянськими заворушеннями, страйками та їх наслідками, або військова реквізиція, арешт, конфіскація, знищення або пошкодження майна за наказом влади; наслідки бомб, мін, артилерійських снарядів та іншої зброї війни; радіоактивне забруднення; діяльність гризунів чи інших паразитів; крадіжка майна під час або відразу після висвітлена подія. Метою встановлення таких лімітів є підвищення відповідальності страхувальника за збереження майна [14, с.152-161].

Якщо застраховане майно переміщується за межі застрахованого місця, договір страхування майна припиняється. Однак, у принципі, коли

місцезнаходження застрахованого майна змінюється, страхувальник повинен заздалегідь повідомити страховика. Якщо ризик зростає, буде потрібно додаткова страхова премія, визначена страховиком. За особливих умов, передбачених договором, страхова компанія може включити майно в страховий захист незалежно від його місцезнаходження [15, с.53-58].

Основною умовою будь-якого договору страхування є розмір страхової суми, який відображає максимальний розмір грошового зобов'язання страховика перед страхувальником за конкретним договором страхування. Відповідно до ст. Статтею 9 Закону України «Про страхування» визначено, що страхова сума майнового страхування визначається в межах вартості майна (страхової оцінки) за ціною та тарифом, що діють на момент укладення договору, якщо інше не встановлено договором страхування.

Наприклад, якщо застраховане майно повністю знищено, компенсація буде виплачена на основі максимальної суми (тобто страхової суми). Якщо майно пошкоджено або знищено лише частину майна, сума компенсації становитиме лише частину його вартості, тобто менше страхової суми, погодженої в цьому договорі. Тому, особливо для об'єктів незавершеного будівництва розмір страхової суми визначається відповідно до розміру матеріальних і трудових витрат, фактично здійснених на момент настання страхового випадку, також для майна, придбаного за договором найму чи лізингу.

У свою чергу, згідно з ч. 1 ст. Статтею 9 Закону України «Про особливості державної підтримки страхування сільськогосподарської продукції» визначено, що страхова сума страхування врожаю сільськогосподарських культур та багаторічних насаджень визначається у договорі страхування виходячи зі страхової вартості та розміру майбутнього врожаю [16, с.19-22]. При цьому страхова вартість врожаю розраховується шляхом множення площі посіву сільськогосподарських культур і площі посіву багаторічних насаджень із середньою врожайністю за останні п'ять років перед страховим роком, а потім множенням на ціну одиниці продукції. Однак може

виникнути загроза збільшення вартості майна протягом терміну дії договору страхування майна.

Ефективним способом вирішення цієї проблеми є страхування за умови відшкодування майна за його дійсною (ринковою) вартістю на день пошкодження (загибелі). У цьому випадку може бути передбачено укладення річного договору з періодичним коригуванням страхової премії. Використання цього виду договору означає, що як страховик, так і страхувальник несуть ризик переплати або недоплати в залежності від частоти страхових випадків. При страхуванні майна, крім зобов'язання страховика відшкодувати прямі збитки, договір страхування може також містити зобов'язання страховика відшкодувати непрямі збитки, включаючи витрати, сплачені страхувальником для порятунку застрахованого майна, як правило, у певному розмірі [17]. Загальна сума може бути сукупною сумою або може визначатися окремо для прямих і непрямих застрахованих збитків.

Питання про виплату страхового відшкодування вирішується страховою компанією після отримання документів від слідчих органів. Але у випадках, коли викрадені речі повертаються потерпілому або хоча б частково відшкодовуються збитки, заподіяні злочинцем, ці кошти мають бути повернуті страховій компанії.

До нещасних випадків зі страхування житла не належать руйнування та пошкодження, викликані аваріями в системі опалення, водопостачання та каналізації внаслідок низької температури (заморозку); пошкодження та руйнування радіо- та електрообладнання (крім телевізорів), викликані спалахами, пошкодження, незалежно від причини, якщо подія не спричинила пожежі, тобто розповсюдження вогню в приміщенні та знищення або пошкодження об'єктів [18, с.87-93].

Зараз формується ринок страхування нерухомості громадян, у тому числі обов'язкового страхування автомобілів, яке було запроваджено майже декілька років тому. У громадській думці поступово склалася думка, що страхування є формою захисту від усіляких негараздів.

Серед добровільного майнового страхування наразі найбільш актуальним є страхування заміської нерухомості (вілли, дачі). У майбутньому очікується зростання інтересу споживачів страхових послуг до страхування квартир, особливо страхування ремонту. Це пов'язано з так званим «ремонтним бумом», який охоплює українців останнім часом: проекти з ремонту та реконструкції стають дедалі складнішими та дорожчими, тому власники житла, природно, хочуть переконатися, що вкладені кошти не пішли нікуди.

Потенційні клієнти – фізичні особи поки що не сприймають страхування як інструмент вирішення фінансових проблем після настання страхового випадку, натомість вважають, що страхові компанії можуть лише збирати премії та відстрочувати виплати. Недовіра до страхових компаній є лише однією з причин, що гальмують розвиток цього ринку [19, с.202-209].

Є й інші перешкоди, наприклад, питання щодо державної реєстрації нерухомого майна. Як правило, страхові компанії працюють тільки з зареєстрованими об'єктами нерухомості. У нашій країні залишається велика кількість заміських дач і квартир, які не пройшли державну реєстрацію.

Згідно зі статистичними даними, поточний страховий ризик в Україні не перевищує 10%, тоді як у Західній Європі, США та Японії цей показник становить не менше 95% [20].

Важливою умовою успішного розвитку ринку майнового страхування є страхова освіта та спілкування зі споживачами через ЗМІ, а також удосконалення страхових продуктів [21, с.43-49].

Маркетологи кажуть, що від розвитку роздрібного страхування багато в чому залежить розвиток усього ринку. Компанії, які почали створювати агентські мережі, мають беззаперечну конкурентну перевагу. Основними функціями, які виконує компетентний страховий агент, є реклама страхової компанії та надання повідомлень і консультацій страхувальникам.

Страхування майна є однією з галузей страхування. Його важливість полягає в тому, що майно є обов'язковим елементом господарської діяльності юридичних осіб і повсякденного життя людей, тому забезпечення страхового

захисту майна є першочерговим завданням у системі страхових відносин.

1.3 Сучасні тенденції державного регулювання у майновому страхуванні

З показниками страхового ринку за перше півріччя 2023 року, оприлюдненими НБУ та проектом PRIMA, ми можемо скласти думку про основні тренди та зміни, які відбуваються на ринку.

Тому український страховий ринок продовжує активно відновлюватися в першій половині 2023 року. Премії зі страхування ризиків склали 19,1 млрд грн, збільшившись на 24,0% порівняно з відповідним періодом 2022 року. Однак цей результат все одно на 13,5% гірший за «довоєнне» перше півріччя 2021 року [22].

Історично основними рушійними силами зростання премії ризикових страхових компаній є такі види страхування: КАСКО +1 442,9 млрд грн. (+ 42,6%), ОСЦПВ + 925,9 млн грн (+ 33%) і Зелена карта + 847,8 млн грн (+ 54%). Ці типи полісів склали 57% усіх премій за перші шість місяців 2023 року [22].

Основною причиною зростання премій КАСКО та ОСЦПВ залишається інфляція, яка впливає на загальне зростання витрат на транспортні засоби, автозапчастини та техобслуговування, тим самим впливаючи на зростання цін на страхування.

Але також бачимо, що кількість договорів КАСКО зростає на 24,3%, а кількість договорів ОСЦПВ зростає на 14,9%. Серед них особливо помітно відновлення ринку нових автомобілів [22]. Тому, за даними інформаційно-аналітичної групи «Автомобільний консалтинг», ринок нових автомобілів демонструє досить хороші результати в напрямку збільшення продажів.

Що стосується збільшення розміру страхових внесків за зеленою картою, то однією з причин є інфляційні процеси в Україні та часті перетини кордону нашими громадянами.

Крім того, помітно, що, аналізуючи дані страхового ринку, як премії зі

страхування майна, так і укладені договори страхування зазнали значного зростання. Наприклад, у страхуванні майна індивідуальні премії зросли на 154,8 млн грн. Порівняно з I півріччям 2022р. Причина цього, швидше за все, полягає в тому, що власники квартир, будинків та іншої нерухомості хочуть захистити себе від ризиків, у тому числі військових. Цьому також сприяє страхування, яке пропонують страхові компанії, включно з нерухомістю. Така тенденція спостерігається з осені 2022 року [22].

Ще однією групою видів страхування, де найбільше зросло, стало страхування вантажів (+263,6 млн. грн.), що, на нашу думку, може відображати пожвавлення комерційної діяльності приватних підприємств, логістики, як в Україні, так і за кордоном.

Що стосується учасників НАНУ, то наші учасники традиційно відновлювалися більш агресивно, ніж інші учасники страхового ринку. За перше півріччя 2023 року обсяг зібраних премій сягнув 13,8 млрд гривень, збільшившись на 27,7% порівняно з аналогічним періодом 2022 року, і цей показник перевищив рівень передвоєнного півріччя 2021 року [22].

Загалом більшість страхових компаній-учасниць НАНУ перевищили довоєнні показники за перше півріччя 2021 року та продовжують стабільно відновлюватися та збільшували обсяги, що підтверджується часткою ринку драйверів зростання, яка перевищує частку Medicare на більше 70%, більше 85%.

Рушійними силами зростання спільноти НАНУ, як і ринку в цілому, стали автомобільні види (загальний приріст на 2,4 млрд грн) та медичне страхування (зростання на 297,9 млн грн).

За перше півріччя 2023 року страхові відшкодування зі страхування ризиків становили 7,2 млрд грн, з них 5,5 млрд грн. (або 76,4%) сплачено учасниками НАНУ [22].

Страхові відшкодування зросли на 28,1% порівняно з першим півріччям 2022 року, але ринок ще не досяг довоєнного рівня. Найбільша частка страхових виплат природно припадає на КАСКО (2,2 млрд грн), ОСЦПВ (1,8

млрд грн) і ДМС (1,4 млрд грн).

Додатково відзначимо найбільше зростання страхових виплат за грін-картами. У результаті виплати зросли більш ніж на 200%, що пов'язано зі збільшенням середньої виплати, пов'язаної зі зміною географічного положення проживання наших громадян.

Страхові резерви продовжують зростати і станом на 30 червня 2023 року досягли 24,3 млрд гривень, збільшившись майже на 14% порівняно з показником минулого року. Зростання страхових резервів означає, що страхові відшкодування продовжать зростати в майбутньому періоді, оскільки страхові резерви відображають суму майбутніх зобов'язань страхових компаній. Наразі виплати у другому кварталі 2023 року вищі, ніж у першому кварталі.

На відміну від ризикового страхування, ринок страхування життя відновлюється повільніше, але вже демонструє тенденцію до зростання. Як наслідок, премії зі страхування життя у першому півріччі 2023 року зросли на 2,4 мільйона гривень порівняно з відповідним періодом 2022 року [22].

Дещо швидше зростали витрати на страхування, які на кінець першого півріччя 2023 року досягли 576,2 млн грн. (289,3 млн. грн. у II кварталі 2023 року). Це знову найвищий показник квартальних страхових виплат за понад два роки, включно з довоєнним 2021-м.

Станом на 30 червня 2023 року страхові резерви компаній зі страхування життя зросли до 18,1 млрд гривень, а активи – до 22,1 млрд гривень. На учасників НАНУ припадає понад 97% усіх показників на ринку страхування життя.

Також за шість місяців 2023 року страхові компанії сплатили до бюджету 855,7 млн грн податку на прибуток.

Для забезпечення майбутніх страхових відшкодувань страхові компанії формують страхові резерви за видами страхування (перестрахування). Розмір страхових резервів не повинен перевищувати технічних резервів, які у компаній зі страхування життя формуються у валюті, в якій вони відповідають за страховими зобов'язаннями.

Національний банк наближає український страховий ринок до кращих європейських стандартів і вживає заходів для підтримки споживачів страхових послуг. Для цього регулятор змінив умови обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів.

По-перше, Національний банк збільшив страхову суму за договором обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (рис. 1.3):

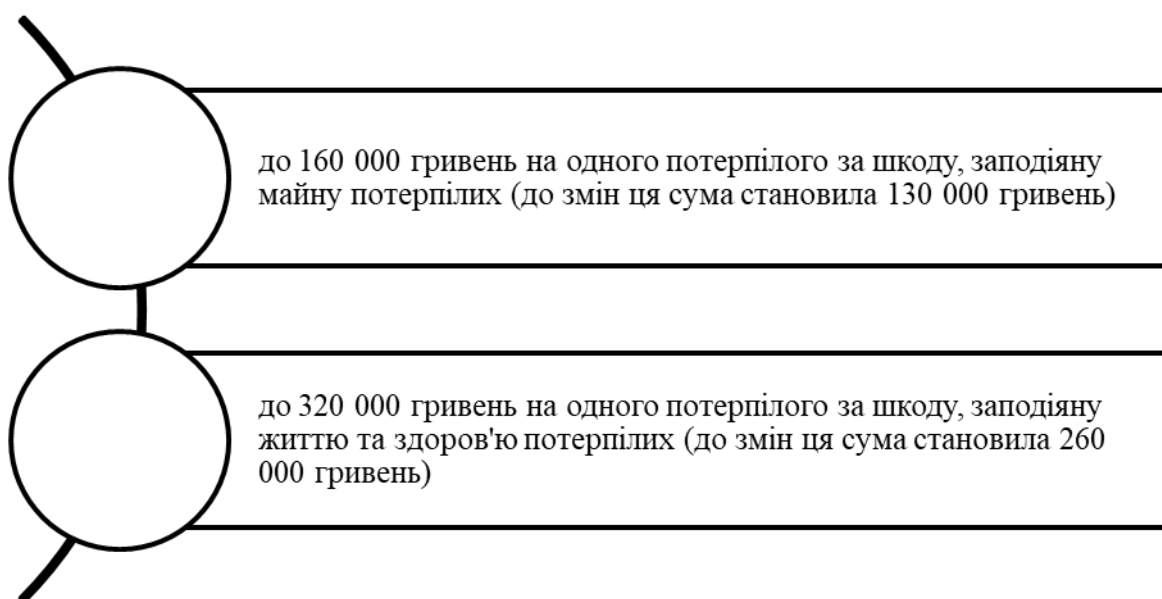

Рис. 1.3. Збільшення страхової суми за договором обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів

Джерело: складено автором на основі [23]

У регуляторі пояснили, що збільшення страхової суми за договором «автоцивілки» дозволить споживачам отримати кращий фінансовий захист. Це особливо важливо в умовах зростання цін на автозапчастини. Водночас витрати на поліси для споживачів істотно не зростуть.

По-друге, у випадку з Європротоколом збільшено розмір страхових виплат за шкоду, заподіяну майну потерпілого, до 80 тис. грн на одного потерпілого (до зміни було 50 тис. грн) [23].

У нагляді зазначили, що це дозволить більшій кількості постраждалих у

ДТП отримати страхові виплати без виклику на місце ДТП представників нацполіції, які під час воєнного стану часто беруть участь у захисті країни.

По-третє, враховуючи зростання страхових сум та збільшення лімітів виплат за Європротоколом, Нацбанк розширив діапазон значень коригувального коефіцієнта до базових страхових виплат. Такі коефіцієнти допомагають оцінити ступінь збитковості діяльності страхової компанії. Розширення сфери його застосування дозволить страховим компаніям мінімізувати ризики та розробити відповідну тарифну політику для споживачів страхових послуг [23].

По-четверте, інформація про укладені електронні договори «зеленої карти» буде внесена в централізовану базу даних. Цей крок розширить обсяг даних, якими оперує АСКУ. Це дозволить користувачам отримати вичерпну інформацію про всі види укладених договорів страхування та захистити їх від можливого шахрайства, пов'язаного з маніпулюванням неповними даними.

Ці та інші зміни передбачені постановою правління Національного банку, яка набирає чинності з 1 липня 2022 року [24]:

- «окремі питання щодо здійснення обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» № 108 30.05.2022;
- № 109 від 30.05.2022 «Положення про страхову суму договорів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів».

Зміни, передбачені вищезазначеною постановою, стосуються лише договорів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, укладених з 1 липня 2022 року.

Економісти прогнозують, що глобальне зростання реального ВВП становитиме 2,2% у 2024 році та відновиться до 2,7% у 2025 році завдяки нижчій інфляції та процентним ставкам центрального банку. Однак на розвинутих ринках інфляція та процентні ставки, ймовірно, залишаться вищими, ніж очікувалося, цього десятиліття, а ризики схилені в бік підвищення.

Глобальна інфляція CPI впаде до 5,1% у 2024 році та 3,4% у 2025 році, але ціновий тиск, ймовірно, буде коливатися. Уповільнення дефляційного процесу призведе до збільшення вартості економічного виробництва та ризику вікової стагнації. Різке зростання прибутковості довгострокових суверенних облігацій США віщує тривалу зміну режиму, а страхові компанії підвищують свої прогнози прибутковості. Структурно вищі реальні процентні ставки можуть виявити нестабільність балансів державного та приватного боргу.

Геополітика відіграє провідну роль у формуванні думок. Ізраїльська війна додає нові, потенційно нелінійні ризики зниження, а потенційні шоки цін на енергоносії є ключовим каналом глобальних економічних ризиків.

Якщо конфлікт пошириться на головних регіональних виробників нафти, прогноз глобальної інфляції може зрости на 2,4 відсоткових пункти. Поява більш сильної промислової політики мала довгострокові наслідки.

Великі урядові ініціативи щодо переходу галузей промисловості від виробництва напівпровідників до екологічно чистої енергії можуть, якщо їх реалізувати, структурно збільшити інфляцію, бюджетні дефіцити та процентні ставки.

Страхова галузь є ключовим партнером у більшості проектів, і аналітики бачать потенціал для зростання в сферах комерційного бізнесу, починаючи від страхування відповідальності та закінчуючи майном, інжинірингом, торговими кредитами та поручительством, коли ці ініціативи набувають форми.

Уповільнення економічного зростання та збільшення геополітичної невизначеності погіршили перспективи страхової галузі. Swiss Re очікує річного глобального зростання реальної премії лише на 2,2% протягом наступних двох років, що нижче тенденції до пандемії (2018-2019: 2,8%), але вище середнього за останні п'ять років (2018-2022: 1,6%).

Прибутковість відновлюється, а дефіцит андерайтингу скорочується, оскільки рентабельність інвестицій зростає через високі відсоткові ставки, але за нашими оцінками галузь не буде прибутковою на основних ринках у 2024 чи 2025 роках. Такі події, як війни на Близькому Сході, можуть завдати шкоди

капітальним позиціям страховиків через такі канали, як інфляція та нестабільність ринку.

Окрім страхування життя, спеціалісти з обліку ризиків стикаються зі складною динамікою страхових відшкодувань, де частота та серйозність претензій продовжує зростати, незважаючи на зниження інфляції в економіці. Швидкість зростання попиту в секторі відповідальності викликає питання про доцільність страхування від цих ризиків.

За оцінками аналітиків, страхові збитки від природних катастроф досягнуть 100 мільярдів доларів у 2023 році, четвертий рік поспіль і шостий з 2017 року (з поправкою на інфляцію).

Щодо страхування життя, вищі відсоткові ставки сприяють підвищенню попиту на страхування життя та анuitетні продукти, тоді як очікується, що вищі доходи від інвестицій підвищать доходи у 2024 та 2025 роках. Очікується, що премії зі страхування життя зростуть в середньому на 2,3% між 2024 і 2025 роками (2023: 1,5%). Перспективи зростання ринку заощаджень життя значно вищі протягом наступного десятиліття, ніж за останні 20 років.

Конфлікт на Близькому Сході збільшує ризик стагфляції та нагадує нам про важливість моніторингу альтернативних економічних сценаріїв порівняно з нашим базовим рівнем. Аналітики зосереджуються на двох негативних сценаріях: «стагфляції в стилі 1970-х» і «гострої глобальної рецесії».

У сценарії стагфляції поєднання високої інфляції, високих процентних ставок і слабого зростання матиме негативний вплив на ефективність страхування, суттєво впливаючи на ліквідність, капітал і власний капітал. Серйозна глобальна рецесія призведе до проблем з платоспроможністю через негативну прибутковість інвестицій і падіння зростання премій. Імовірність сценарію підвищення є меншою, ніж два основні сценарії зниження разом узяті.

Очікується, що зростання реального ВВП США сповільниться приблизно до 1,1% у 2024 році та приблизно до 1,9% у 2025 році. Європейська економічна стагнація може тривати з 2024 по 2025 роки, при цьому зростання реального ВВП у 2024 році становитиме лише 0,3%. Після значного зростання цього року

ринки Китаю, що розвиваються, зіткнуться з складним середовищем протягом наступних двох років.

«Помірна» дефляція в Сполучених Штатах і Європі закінчилася, і очікується, що інфляція CPI поступово значно знизиться. Процентні ставки центрального банку залишатимуться обмежувальними протягом наступних двох років. Swiss Re очікує, що Федеральна резервна система та Європейський центральний банк наступного року знизять процентні ставки на 75 базисних пунктів, якщо економічне зростання значно не сповільниться.

Номінальна дохідність 10-річних казначейських облігацій США склала в середньому 4,2%, що на 40 базисних пунктів вище, ніж раніше.

Грошово-кредитна політика на розвинених ринках дедалі більше відрізняється від політики на ринках, що розвиваються, які швидко послаблюються.

Глобальні премії зі страхування ризиків зростуть у реальному вираженні на 1,6% у 2024 році після реального зростання на 1,4% у 2023 році. У страхуванні майна та страхуванні від нещасних випадків очікується, що глобальні реальні премії зростуть на 3,4% у 2023 році завдяки значній переоцінці ризиків.

Ринки, що розвиваються, є ключовими для глобального зростання страхових премій, середній темп зростання Китаю в 2024-2025 роках становив 6%.

Рентабельність галузі страхування ризиків зросте до рентабельності власного капіталу (ROE) приблизно на 10% у 2024 та 2025 роках, що значно перевищує середній показник за 10 років (2014-2023) у 6,8%.

Очікується, що сукупні премії зі страхування життя зростатимуть на 2,7% щорічно протягом наступного десятиліття, досягнувши 4 трильйонів доларів до 2033 року.

РОЗДІЛ 2 АНАЛІТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ МАЙНОВОГО СТРАХУВАННЯ НА ПРИКЛАДІ ПрАТ «СК «ВУСО»

2.1 Аналіз динаміки ринку страхових послуг України

Серед фінансових ринків України страховий ринок тривалий час був одним із найпроблемніших, в основному через низьке проникнення та щільність страхування. Страховий ринок розвинутих країн забезпечує активний інвестиційний процес у всіх секторах економіки, оскільки завдяки мобілізації великих обсягів ресурсів він здатний задовольнити великі потреби в капіталі в довгостроковій перспективі. В останні передвоєнні роки процес розвитку українського страхового ринку стримувався багатьма несприятливими внутрішніми та світовими факторами (рис.2.1):

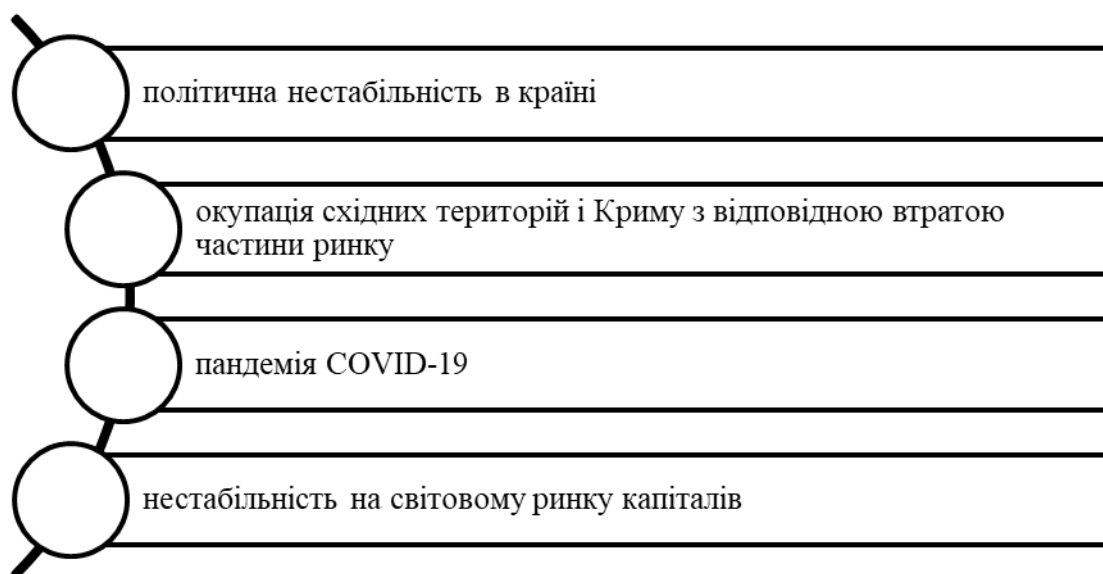

Рис. 2.1. Світові фактори та внутрішні ситуації, які сприяли розвитку українського страхового ринку

Джерело: складено автором на основі [25, с.82-89]

Зараз український страховий ринок розвивається досить повільно: на ринку діють 128 страхових компаній із загальними активами 70,338 млрд грн. З 2017 по 2022 рік кількість компаній на ринку скоротилася в 2,3 рази, що

свідчить про посилення нагляду з боку регуляторів (з 2019 року – НБУ) та жорстку конкуренцію [26].

Незважаючи на скорочення кількості страхових компаній, ринкова капіталізація тих операторів ринку, які продовжили свою діяльність, значно зросла. У 2017 році активи компанії становили 195,2 млн грн, у 2019 році – 274,1 млн грн, у 2021 році – 410,5 млн грн, а у 2022 році вони становили вже 549,5 млн грн [26].

Проте більш детальні показники розвитку страхового ринку за період 2017-2022 років демонструють нестійку та суперечливу динаміку (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Основні показники розвитку страхового ринку України в 2017-2022 рр.

Показник	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Зміна за 2017-2022 рр.
Кількість укладених договорів страхування (тис. од.)	70658	77495	80271	120577	131562	88102	17444
Валові страхові премії, млн грн	43432	49367	53001	45176	49708	39616	-3816
Валові страхові премії на 1 договір страхування, грн	615	637	660	375	378	450	-165
Валові страхові виплати, млн грн	10537	12863	14338	14854	17958	13001	2464
Валові страхові виплати на 1 договір страхування, тис. грн	149	166	179	123	137	148	-2
Рівень валових виплат, %	24,26	26,06	27,05	32,88	36,13	32,82	8,56
Показник проникнення, %	1,45	1,39	1,33	1,08	0,91	н/д	-
Показник щільності страхування, грн на 1 особу	1025	1171	1265	1086	1207	н/д	-

Джерело: складено автором на основі [26]

На фоні загального збільшення кількості укладених договорів у період 2017-2021 рр. (+17,444 тис.), вартість 1 договору знизилася майже вдвічі. Аналогічна тенденція спостерігається і в загальній сумі страхових відшкодувань: якщо загальна сума страхових відшкодувань у довоєнний період

зросла до 17,958 млрд грн, то вартість 1 договору у 2021 році досягла 137 тис. грн, що на 12 тис. грн менше, ніж у 2021 році [26]. У 2022 році через воєнний стан в Україні була порушена загальна тенденція розвитку страхового ринку: кількість укладених договорів страхування зменшилася в 1,5 рази порівняно з 2021 роком, а загальна сума премії зменшилася на 10,1 млрд грн розмір премії за 1 договором страхування збільшено на 72 грн [26].

Проникнення та щільність страхування за період 2017-2021 років відображають надзвичайно низький рівень розвитку українського страхового ринку порівняно з іншими країнами світу (в середньому 6,1% та 34 дол. США відповідно). Зокрема, проникнення страхування (виражене у відсотках від загальних страхових премій у відсотках від ВВП) знаходиться на надзвичайно низькому рівні, очевидно, через падіння страхових премій зі зростанням ВВП. Щільність страхування, яка відображає розмір страхових внесків на душу населення, також демонструє нестійку динаміку через зміну умов зростання національної економіки та нестабільність платоспроможності населення [27].

Таким чином, український страховий ринок характеризується проблемами та особливостями, які виникли в довоєнний період і були загострені військовими діями по всій країні.

Виявлення глибинних причин існуючих проблем за політичним, економічним, соціальним та технологічним напрямками допоможе знайти перспективні інструменти подолання загроз та використання можливостей для розвитку страхового ринку.

Більшість проблем розвитку страхового ринку України є довгостроковими (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

PEST-аналіз проблем і перспектив розвитку страхового ринку України

Політичний	
Довоєнний період	– недосконале законодавство; – відсутність повноцінної підтримки учасників ринку; – необхідність розробки проектів державно-приватного партнерства

Продовження таблиці 2.2

Період воєнного стану	– спрощення регуляторних вимог
Можливості та перспективи	- посилення регуляторного впливу; - впровадження в дію оновленого закону України «Про страхування»
Економічний	
Довоєнний період	– підстави для ухилення від сплати податків; – підстави для виведення капіталу; – нераціональні механізми розміщення страхових ресурсів; – невисока рентабельність; – низька інвестиційна привабливість галузі – необхідність підвищення рівня управління в страхових компаніях
Період воєнного стану	– загрози стабільності діяльності страховиків і страхувальників; – скорочення кількості договорів страхування; – зростання кількості страхових випадків, зокрема, в медичному страхуванні
Можливості та перспективи	– формування програм страхування ризиків у будівництві, енергетиці, інфраструктурі тощо; – акцентування особистого медичного страхування
Соціальний	
Довоєнний період	– низька платоспроможність населення; – недостатня довіра до операторів ринку
Період воєнного стану	– зниження платоспроможності населення; – міграція та еміграція клієнтів страхових компаній
Можливості та перспективи	– утримання та нарощення досягнутого рівня довіри до операторів ринку; – підвищення культури страхування
Технологічний	
Довоєнний період	– невідповідність структури активів багатьох страховиків взятим на себе зобов'язанням; – необхідність підвищення якості послуг; – необхідність розширення переліку послуг; – необхідність інноваційності в управлінні та обслуговуванні
Період воєнного стану	– відсутність програм страхування воєнних ризиків; – тимчасова обмеженість обслуговування частини клієнтів
Можливості та перспективи	– ефективне впровадження дистанційних способів урегулювання страхових випадків – розширення переліку страхових послуг та підвищення їх якості

Джерело: складено автором на основі [27]

З точки зору вектору політичного впливу на страховий ринок, найбільш серйозною та стійкою проблемою у вітчизняній практиці є відсутність повного законодавства щодо сприяння розвитку страхового ринку, формування та використання страхових резервів, запобігання страхові ризику. Підозрілі операції тощо. У листопаді 2021 року ця проблема була частково вирішена, і в Україні був прийнятий новий закон про страхування, який суттєво регулює порядок здійснення низки видів страхової діяльності неможливо повністю оцінити [27].

Крім того, держава має створити комплексну систему підтримки учасників ринку через спеціалізовані асоціації та галузеві асоціації, що сприятиме власним інтересам учасників ринку та посилить довіру суспільства.

Воєнний стан в Україні створив додаткові політичні виклики, які негативно вплинули на розвиток страхового ринку. Наприклад, спрощення регуляторних вимог у період воєнного стану для підтримки та покращення функціонування ринку призвело до виявлення серйозних порушень необхідних фінансових положень деякими компаніями, що зараз загрожує стабільності ринку та може знизити рівень ринку [28]. Лише повернення до чітких нормативних вимог та їх послідовне впровадження дозволить подолати цю проблему.

З точки зору політичних викликів особливої уваги заслуговує необхідність розвитку проектів державно-приватного партнерства, особливо створення організацій для боротьби з післявоєнними ризиками. Такі проекти могли б компенсувати частину збитків, завданих країною-окупантом, не завдаючи значних збитків окремим страховим компаніям.

Серед проблем економічних векторів надзвичайно гострою є давня проблема використання страхування для ухилення від сплати податків чи виведення коштів через страхування.

Окремі суб'єкти господарювання, які реалізують механізм тіньового обігу капіталу або відмивання незаконних потоків капіталу використовує для досягнення цієї мети страхування, що призводить до спотвореного

відображення результатів його господарської діяльності, зменшення доходів місцевого та державного бюджетів та гальмування економічного зростання. Вирішення цього питання можливе завдяки посиленню регуляторного впливу та вдосконаленню законодавства, що сприятиме загальному розвитку страхового ринку [28].

У країнах з розвиненою економікою ресурси, які генерує страховий ринок, переважно використовуються для розвитку національної економіки, особливо інвестиційних проектів для підтримки пріоритетних сфер і галузей. З іншого боку, механізм розподілу страхових ресурсів в Україні ще не відпрацьований і розподіл є необґрунтованим, що не сприяє економічному розвитку країни. Для вирішення цієї проблеми держава має оголосити низку інвестиційних та інноваційних проектів, які реалізовуватиме держава, а страхові компанії вкладатимуть у ці проекти мобілізовані кошти з метою їх ефективного використання та примноження.

Особливу увагу слід звернути на вирішення проблеми низького ентузіазму страхових компаній через обмеження прибутковості страхової діяльності [28].

Водночас ця проблема породжує наступні проблеми: галузь є менш привабливою для потенційних інвесторів, які можуть інвестувати в власний капітал страхових компаній і зміцнити їх капітал. Проте вирішення цієї проблеми має базуватися на найкращому балансі інтересів усіх сторін страхових відносин: страхувальників, страхових компаній, потенційних інвесторів та країни, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості страхових компаній.

Іншою системною довгостроковою економічною проблемою розвитку страхового ринку, яка потребує термінового вирішення, є недостатній рівень менеджменту страхових компаній, що обмежує ефективність управління та ліквідність, що призводить до приховування або спотворення страхової інформації. Економічні виклики воєнного часу значно посилили проблеми на страховому ринку [28].

На перших етапах військового вторгнення на українську територію держави-агресора частина постійного населення була втрачена внаслідок міграції, еміграції чи смерті.

Відновлення та розширення відносин забезпечило деяке відновлення на ринку, але ці відносини потрібно покращити. Зокрема, страхові компанії повинні розробляти та впроваджувати програми страхування ризиків у сферах, які наразі є пріоритетними: будівництво, енергетика, інфраструктура, сільськогосподарське виробництво та інші сфери, що сприяють відбудові економіки країни.

Крім того, слід звернути увагу на розвиток особистого медичного страхування, яке допоможе фінансувати вторинну та третинну медичну сферу, де зараз високий попит.

Як соціальний носій, який впливає на страховий ринок, низька платоспроможність населення та недовіра до операторів страхового ринку є довгостроковими та системними проблемами [28].

Під час військових дій переміщення населення та питання імміграції значно загострили існуючі проблеми. Їхні рішення мають впроваджуватися повсюдно, як від регуляторів (для контролю за високою якістю послуг, що надаються), так і від страхових компаній (для підтримки належного рівня довіри до бізнесу та покращення якості управління), громадськість (усвідомлення необхідності страхування та підвищення страхової культури). На цьому фоні особливо важливо зберегти та підвищити рівень довіри населення до страхових компаній та ринку в цілому.

Технічні проблеми в першу чергу пов'язані з внутрішніми характеристиками страхових компаній, які здійснюють страхову діяльність. Наприклад, структура активів багатьох страхових компаній не відповідає зобов'язанням, які вони беруть на себе [29].

Цей технічний недогляд керівництва компанії часто призводить до її банкрутства. Крім того, процес глобалізації світового страхового ринку спонукає вітчизняні підприємства до використання інноваційних фінансових

технологій, які дозволяють економити фінансові ресурси та ефективно управляти грошовими, трудовими та матеріальними ресурсами.

Водночас, воєнний період в Україні створив додаткові технічні виклики, наприклад, неочікувану відсутність особливого виду страхування – воєнного ризику. Поступове поширення договорів страхування війни в практиці страхових компаній сприятиме розвитку специфічних страхових продуктів, що покривають післявоєнні ризики, такі як підрих на мінах, неконтрольований вибух боєприпасів тощо [29]. Крім того, у 2022 році було досягнуто ефективного впровадження методів дистанційного вирішення страхових випадків, наприклад, автоматизовані цивільно-правові договори, добровільне медичне страхування. Таким чином, за всіма обраними векторами страховий ринок України наразі перебуває у стані поступового відновлення після шоку, спричиненого військовою агресією, при цьому розробляється низка інструментів із серйозними перспективами як для самого страхового ринку, так і для економіки країни [30]. Незважаючи на зменшення кількості компаній, розмір активів страхових компаній у 2022 році не лише не зменшився, а зріс на 9,5% порівняно з 2021 роком [31, с.19-21].

Таблиця 2.3

Динаміка основних показників діяльності страхових компаній, млрд грн

Рік, дата	Активи	Страхові резерви	Страхові премії	Страхові виплати	Рівень виплати, %
2020	64,9	34,1	45,2	14,9	32,96
2021	64,2	36,5	49,7	18,0	36,22
2022	70,3	41,1	39,6	13,0	32,83

Джерело: складено автором на основі [31, с.19-21]

Найбільше зростання відбулося в третьому кварталі, а найменше – у другому кварталі. Масштаб страхових резервів також показав позитивну динаміку, збільшившись у річному обчисленні на 12,6%, найбільший приріст протягом року був найвищим за рік, а другий квартал – найменшим.

Незважаючи на те, що активи страхових компаній продовжують зростати,

а масштаб страхових резервів продовжує розширюватися, варто зазначити, що премії, отримані страховими компаніями, демонструють негативну тенденцію до зниження [31, с.19-21].

Також впали страхові виплати, оскільки на час воєнного стану деякі страхові договори були «заморожені», тому впав і показник рівня виплат. У НБУ розповіли, що найсуттєвіше падіння показників відбувається саме в першому кварталі 2022 року, коли починається повномасштабне вторгнення, тоді як третій квартал 2022 року відзначається зростанням страхових премій. Під час тотальної війни розмір відшкодування за договорами ризикового страхування впав на 29,26%, тоді як розмір відшкодування за договорами страхування життя впав лише на 6,76%. У страховому портфелі 2020-2022 років найбільший обсяг премії традиційно отримало автострахування (таблиця 2.4).

Таблиця 2.4

Динаміка страхових премій та виплат за найпоширенішими видами
страхування, млрд грн

Вид страхування	2020		2021		2022		2022/2021	
	Премії	Виплати	Премії	Виплати	Премії	Виплати	Премії	Виплати
КАСКО	8,5	3,8	10,6	5,0	8,4	3,9	-2,2	-1,1
ОСЦПВ	6,1	2,9	6,9	3,5	6,8	2,8	-0,1	-0,7
Зелена карта	1,3	0,7	1,8	0,6	4,0	0,8	2,2	0,2
Медичне страхування	7,3	3,2	9,4	4,1	6,6	3,0	-2,8	-1,1
Життя	5,0	0,6	5,9	0,8	4,8	0,8	-1,1	0,0
Майна та вогняних ризиків	6,9	1,2	4,9	2,3	2,4	0,5	-2,5	-1,8
Фінансових ризиків	3,0	1,0	2,0	0,2	0,9	0,5	-1,1	0,3
Вантажів та багажу	1,7	0,2	1,5	0,2	0,9	0,1	-0,6	-0,1
Від нещасних випадків	1,6	0,2	1,2	0,1	1,4	0,2	0,2	0,1
Інші	4,9	1,3	1,7	0,3	2,6	0,3	0,9	0,0

Джерело: складено автором на основі [31, с.19-21]

Премії, отримані за «зеленими картками», стали драйвером підтримки ринку, збільшившись порівняно з 2021 роком на 2,2 млрд грн, тобто подвоївшись, а відповідно, зі зростанням премій зросли і виплати на 2,2 млрд грн. Оскільки багато українців їздять на своїх авто за кордоном, попит на цей вид страхування зріс. Крім того, зросла виручка за пакетами страхування від «від нещасних випадків», а за іншими видами страхових продуктів знизилася: найбільше скоротилося медичне страхування (-2,8 млрд грн), страхування майна та ризиків вогню (-2,5 млрд грн). КАСКО, хоч і зменшилося на 2,2 мільярда гривень, але слід віднести до позитивних змін, оскільки цей вид страхування зібрав найбільше премій у 2022 році – 8,4 мільярда гривень [31, с.19-21].

Коефіцієнт збитковості обов'язкового страхування залишиться на рівні 45% з 2022 року по березень 2023 року: негативний вплив зростання резервів збитків буде компенсовано зростанням зароблених премій. Аналогічний показник по добровільному страхуванню впав до 42%, в основному через зменшення обсягу резервів. Станом на кінець 2022 року загальна страхова збитковість становила 43% [32]. Страхові компанії, які працюють на українському ринку, зазнали незначних збитків у четвертому кварталі 2022 року, але за підсумками цього року їхні прибутки значні. Рентабельність капіталу становить 15% для компаній зі страхування ризиків і 13% для компаній зі страхування життя [32].

Досліджуючи страховий ринок, варто проаналізувати показник страхового проникнення, який відображає розвиток страхової галузі країни. Цей показник розраховується як відношення загальних страхових премій до національного ВВП [33]. Рівень проникнення страхування за аналізований період має невеликі значення, при цьому спостерігається негативна тенденція до зменшення. Найвище значення показника у 2020 р. 1,08%, в 2021 та 2022 р. відповідно 0,91% і 0,76% [33]. Для порівняння, в США рівень проникнення страхування у 2021 р. становив 12,4%; у Великій Британії 11,3%; Швеції 11,2%; Японії 7,1%; Франції 10,6%; Німеччині 6,7%; Польщі 2,5%.

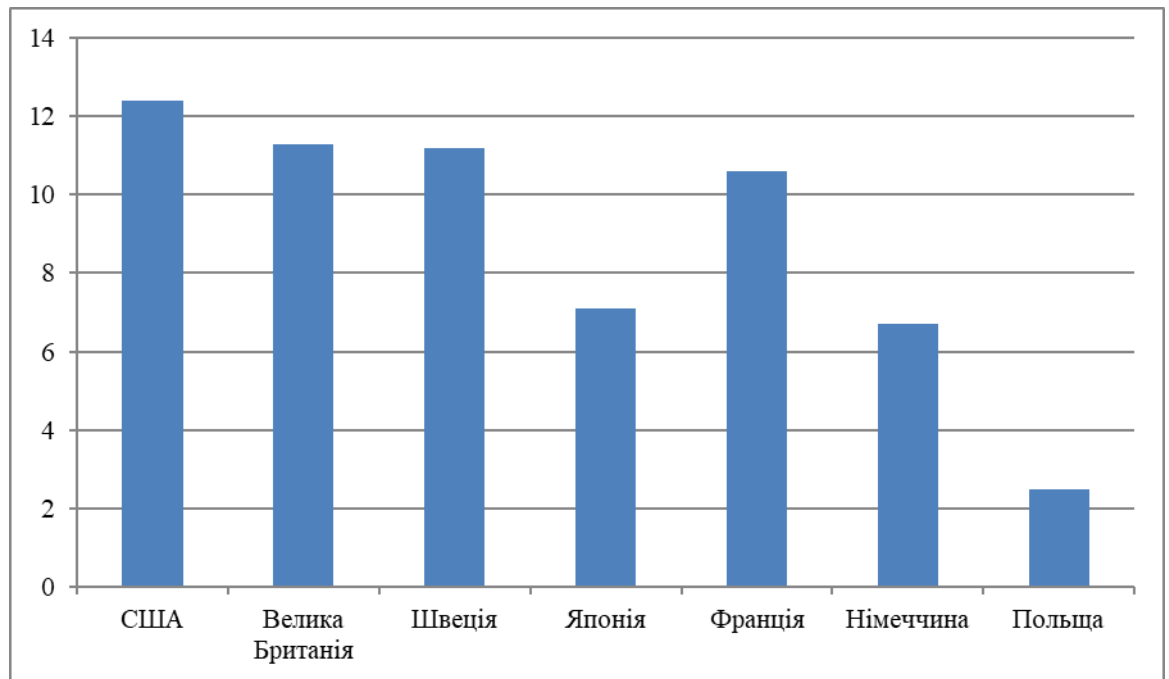

Рис.2.2. Рівень проникнення страхування за 2021 рік, %
(Джерело: складено автором на основі [33])

Порівнюючи показник проникнення страхування в Україні зі значеннями інших країн, можна зробити висновок, що рівень розвитку вітчизняного страхового ринку дуже низький і погіршився через війну.

Таблиця 2.5

Аналіз динаміки обсягів страхових премій ПАТ «СК «ВУСО» з
майнового страхування за 2021-2023р.р., тис.грн.

Назва страхової	2021 рік		2022 рік		2023 рік	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
АРХ	2 527 362,3	27,48	1 906 597,0	26,49	2 569 185,3	26,53
ТАС СГ	719 219,6	7,82	630 065,6	8,75	853 242,4	8,81
УНІКА	1 423 908,3	15,48	1 047 601,7	14,56	1 227 707,9	12,68
УСГ	1 221 161,5	13,28	907 162,1	12,60	1 105 560,7	11,42
ВУСО	728 564,4	7,92	709 292,7	9,86	1 195 835,5	12,35
ІНГО	925 744,3	10,06	724 282,0	10,06	1 022 936,0	10,56
АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	1 652 040,0	17,96	1 272 049,0	17,67	1 710 672,0	17,66
ВСЬОГО	9 198 000,4	100,00	7 197 050,1	100,00%	9 685 139,8	100,00

Джерело: складено автором згідно [34,35,36]

Під час епідемії страхові компанії адаптувалися до нової ситуації та

почали створювати нові страхові продукти. Підсумовуючи дані про стан страхового ринку України в роки війни, варто зазначити, що, незважаючи на кризовий стан, він продовжував працювати, захищаючи соціальні та комерційні структури.

Результати аналізу показують, що загальні обсяги страхових премій знизилися у 2022 році порівняно з 2021 роком, але відновилися у 2023 році. Наприклад, загальні обсяги премій у 2021 році становили 9 198 000,4 тис. грн, у 2022 році вони знизилися до 7 197 050,1 тис. грн, а у 2023 році зросли до 9 685 139,8 тис. грн. Для компанії ВУСО спостерігається зростання обсягів страхових премій з 728 564,4 тис. грн у 2021 році до 1 195 835,5 тис. грн у 2023 році. Частка ПАТ «СК «ВУСО» на ринку майнового страхування також збільшилась з 7,92% у 2021 році до 12,35% у 2023 році.

Дані свідчать про значні коливання на ринку майнового страхування в Україні протягом аналізованого періоду. Зниження обсягів премій у 2022 році може вказувати на загальну економічну нестабільність та зменшення активності на ринку. Відновлення у 2023 році свідчить про поступову стабілізацію та адаптацію ринку до нових умов, що могли бути спричинені як внутрішніми, так і зовнішніми факторами.

Основними факторами, що могли вплинути на такі результати, є економічна криза, спричинена війною в Україні, що розпочалася в 2022 році, та її наслідки. Війна вплинула на всі сектори економіки, включаючи ринок страхування. Також варто враховувати вплив пандемії COVID-19, яка продовжувала впливати на економічну ситуацію у 2021-2022 роках. Зростання страхових премій у 2023 році може бути пов'язане з адаптацією до нових умов, підвищенням попиту на страхові послуги, а також інфляційними процесами.

Для ПАТ «СК «ВУСО» дані результати є позитивними, оскільки компанія змогла не тільки зберегти свої позиції, але й значно збільшити обсяги страхових премій. Це свідчить про ефективність стратегій, які використовувала компанія для залучення клієнтів та зростання своєї частки на ринку майнового страхування. ПАТ «СК «ВУСО» вдалося наростити свої обсяги премій навіть у

складних економічних умовах, що вказує на високу гнучкість та адаптивність компанії.

Для ПАТ «СК «ВУСО» такі результати означають зміцнення її позицій на ринку страхування та підвищення довіри з боку клієнтів. Збільшення обсягів страхових премій дає можливість компанії інвестувати в розвиток нових продуктів та послуг, розширювати свою діяльність та покращувати фінансові показники. Це також створює передумови для подальшого зростання компанії та підвищення її конкурентоспроможності на ринку.

Таблиця 2.6

Аналіз динаміки обсягів страхових виплат ПАТ «СК «ВУСО»
з майнового страхування за 2021-2023р.р., тис.грн.

Назва страхової	2021 рік		2022 рік		2023 рік	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
УСГ	2 368 276,0	42,74	305 158,2	9,93	410 369,5	11,37
АРХ	982 376,9	17,73	748 421,5	24,35	910 681,9	25,23
УНІКА	541 147,3	9,77	643 492,7	20,94	556 687,8	15,42
ТАС СГ	367 321,7	6,63	265 803,6	8,65	416 701,9	11,54
ІНГО	353 523,9	6,38	287 284,0	9,35	265 064,0	7,34
АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	683 956,0	12,34	571 106,0	18,58	735 895,0	20,39
ВУСО	244 584,3	4,41	252 174,5	8,20	314 096,1	8,70
ВСЬОГО	5 541 186,1	100,00	3 073 440,5	100,00	3 609 496,2	100,00

Джерело: складено автором згідно [34,35,36]

Результати аналізу показують, що загальні обсяги страхових виплат знизилися у 2022 році порівняно з 2021 роком, але дещо відновилися у 2023 році. Наприклад, загальні обсяги виплат у 2021 році становили 5 541 186 тис. грн, у 2022 році вони знизилися до 3 073 440 тис. грн, а у 2023 році зросли до 3 609 496 тис. грн. Для компанії ВУСО обсяги виплат зросли з 244 584 тис. грн у 2021 році до 314 096 тис. грн у 2023 році, хоча у 2022 році вони становили 252 174 тис. грн. Частка ПАТ «СК «ВУСО» у загальних страхових виплатах з майнового страхування становила 8,7% у 2023 році.

Дані свідчать про значні коливання на ринку майнового страхування в Україні протягом аналізованого періоду. Зниження обсягів виплат у 2022 році може вказувати на загальну економічну нестабільність, зменшення кількості страхових випадків або зниження вартості застрахованого майна. Відновлення у 2023 році свідчить про поступову стабілізацію ринку.

Основними факторами, що могли вплинути на такі результати, є економічна криза, спричинена війною в Україні, та її наслідки. Війна призвела до руйнування майна, що могло знизити загальну вартість застрахованого майна та, відповідно, обсяги виплат. Пандемія COVID-19 також могла вплинути на зменшення кількості страхових випадків у 2021-2022 роках через обмеження діяльності та зменшення активності.

Для ВУСО дані результати показують, що компанія змогла підтримувати стабільний рівень виплат, незважаючи на загальні коливання на ринку. Це свідчить про фінансову стабільність компанії та здатність виконувати свої зобов'язання перед клієнтами навіть у складних економічних умовах. Зростання виплат у 2023 році може свідчити про покращення фінансового стану компанії та її здатність реагувати на збільшення кількості страхових випадків. Стабільність виплат також створює передумови для подальшого розвитку та розширення спектру страхових послуг, що дозволить компанії зміцнити свої позиції на ринку.

Далі проведемо аналіз страхового портфелю ПАТ «СК «ВУСО» у 2023 р., для уяви частки страхування відповідальності. Дані наведені у табл.2.7.

Таблиця 2.7

Аналіз динаміки страхових премій ПАТ «СК «ВУСО»
майнового страхування у 2023 році

Назва страхової послуги	Сума страхових премій, тис.грн.	Частка в страховому портфелі, %
КАСКО	707 603,4	26,43
ОСАЦВ	364 123,6	13,60
ДМС	492 170,0	18,38

Продовження таблиці 2.7

НВ	92 270,8	3,40
Майно	118 284,3	4,42
Туристичне	96 409,1	3,60
Вантажі	16 064,4	0,60
Зелена карта	201 573,7	7,53
Інші види	588 887,9	22,04
Всього	2 677 387,2	100,00

Джерело: складено автором згідно [34,35,36]

Результати аналізу показують, що найбільшу частку в страховому портфелі компанії займають премії з КАСКО - 26,43%, ДМС - 18,38% та ОСАЦВ - 13,6%. Інші види страхування, такі як майнове страхування та страхування від нещасних випадків, мають меншу частку.

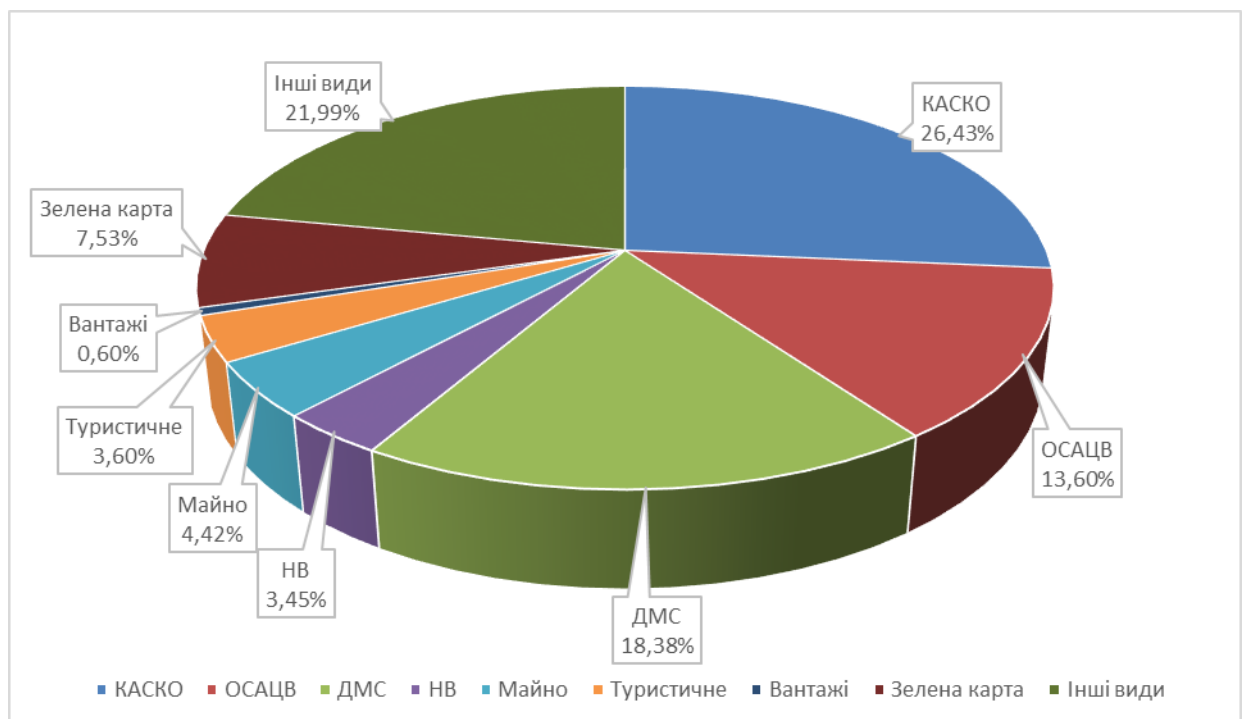

Рис.2.3. Питома вага кожної страхової послуги у страховому портфелі ПАТ «СК «ВУСО» за 2023р.,%. *Джерело: будовано автором згідно таблиці 2.7

Дані свідчать про те, що основні види страхування для ПАТ «СК «ВУСО» у 2023 році є страхування транспортних засобів. Це відповідає загальним тенденціям на ринку страхування в Україні, де страхування автотранспорту займає значну частку ринку через високу затребуваність та законодавчі вимоги.

Основними факторами, що могли вплинути на такі результати, є зростання кількості транспортних засобів в Україні, підвищення рівня обізнаності населення щодо необхідності страхування автотранспорту, а також законодавчі вимоги щодо обов'язкового страхування цивільної відповідальності. Додатково, війна в Україні могла спричинити підвищення попиту на страхування майна, включаючи транспортні засоби, через підвищені ризики.

Таблиця 2.8

Аналіз динаміки страхових платежів ПАТ «СК «ВУСО» по загальних напрямів страхових послуг за 2021-2023р.р.

Назва страхової послуги	Роки			Темп приросту за 2022-2021 рр.		Темп приросту за 2023-2022 рр.	
	2021	2022	2023	тис.грн.	%	тис.грн.	%
Особисте страхування (крім страхування життя)	639 347,7	495 350,7	820 635,8	-143 997,0	-22,52	325 285,1	65,67
Майнове страхування	728 564,4	709 292,7	1 195 835,5	-19 271,7	-2,65	486 542,8	68,60
Страхування відповідальності	52 586,7	86 930,7	64 769,5	34 344,0	65,31	-22 161,2	-25,49
Обов'язкове страхування (крім державного)	298 554,2	477 887,1	596 156,7	179 332,9	60,07	118 269,6	24,75
Всього	1 719 053,0	1 769 461,1	2 677 387,2	50 408,1	2,93	907 926,1	51,31

Джерело: складено автором згідно [34,35,36]

ПАТ «СК «ВУСО» зосередила свої зусилля на найприбутковіших та найбільш затребуваних видах страхування, що дозволило компанії збільшити обсяги страхових премій. Фокус на страхуванні транспортних засобів, який є відносно стабільним та має постійний попит, дозволив компанії забезпечити стабільний приплив премій, що є важливим для фінансової стійкості компанії.

У 2022 році спостерігалось зниження обсягу страхових платежів за особистим страхування (крім страхування життя) на 22,52%, проте у 2023 році вони зросли на 65,67%. Незначне зниження майнового страхування на 2,65% у 2022 році було компенсоване значним зростанням на 68,60% у 2023 році. Збільшення страхування відповідальності на 65,31% у 2022 році змінилося зниженням на 25,49% у 2023 році. В обов'язковому страхуванні (крім державного) можна спостерігати стабільне зростання з темпом приросту 60,07% у 2022 році та 24,75% у 2023 році. Загальний обсяг страхових платежів ПАТ «СК «ВУСО» зріс на 2,93% у 2022 році та значно підвищився на 51,31% у 2023 році.

Отримані результати вказують на загальну позитивну динаміку на ринку страхування для ПАТ «СК «ВУСО», особливо у 2023 році. Значне збільшення обсягів страхових платежів свідчить про зростання попиту на страхові послуги та підвищення ефективності компанії. Такі результати також можуть свідчити про відновлення та стабілізацію ринку після кризових явищ у попередніх роках.

Позитивна динаміка страхових платежів значно підвищила фінансову стабільність ПАТ «СК «ВУСО» та дозволила компанії зміцнити свої позиції на ринку. Збільшення обсягів платежів забезпечило додаткові фінансові ресурси для інвестицій у розвиток нових продуктів, підвищення якості обслуговування та вдосконалення інфраструктури. Це також сприяло зростанню довіри з боку клієнтів та партнерів, що могло сприяти подальшому зростанню.

Для ПАТ «СК «ВУСО» такі результати означають посилення конкурентних позицій на ринку страхування. Зростання обсягів страхових платежів свідчить про ефективну стратегію управління та успішну реалізацію бізнес-планів. Компанія має можливість розширити свій ринковий вплив,

залучити нових клієнтів та зміцнити свої фінансові позиції. Довгострокова перспектива також виглядає обнадійливою, що дозволяє планувати подальший розвиток та інновації у сфері страхових послуг.

2.2 Аналіз фінансової діяльності зі майнового страхування ПАТ «СК «ВУСО» на ринку страхових послуг України

Підприємство ПРАТ "СК "ВУСО", код ЄДРПОУ 31650052, було зареєстровано 24.09.2001. Розмір статутного капіталу фірми складає 274 144 880,00. На час останнього оновлення даних 13.04.2024 стан підприємства - Не перебуває в процесі припинення [37].

Керівником підприємства ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "СТРАХОВА КОМПАНІЯ "ВУСО" є акціонери юридичні і фізичні особи відповідно до переліку складеного згідно з законодавством про депозитарну діяльність.

Організаційно-правова форма організації ПРАТ "СК "ВУСО" - АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО. Основний вид діяльності (КВЕД) – 65.12 Інші види страхування, крім страхування життя.

В таблиці 2.9 зведемо загальну інформацію про підприємство.

Таблиця 2.9

Загальна інформація

Повне найменування юридичної особи	ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО СТРАХОВА КОМПАНІЯ ВУСО
Скорочена назва	ПРАТ "СК "ВУСО"
Статус юридичної особи	Не перебуває в процесі припинення
Код ЄДРПОУ	31650052
Дата реєстрації	24.09.2001 (22 роки 6 місяців)
Уповноважені особи	АРТЮХОВ АНДРІЙ ВІКТОРОВИЧ
Розмір статутного капіталу	274 144 880,00 грн.
Організаційно-правова форма	Акціонерне товариство
Види діяльності	65.12 Інші види страхування, крім страхування життя

Джерело: складено автором на основі [37]

Надійність страхового захисту для клієнтів ПРАТ "СК "ВУСО" забезпечують якісні програми перестрахування.

Величезний успіх компанії пов'язаний з багатьма факторами: ефективною роботою молодого команди професіоналів, які мають багаторічний досвід роботи на страховому ринку та є експертами у своїх сферах, активним впровадженням нових методів співпраці з клієнтами; підвищення якості страхових послуг та підвищення якості послуг протягом терміну дії договору страхування та при настанні страхових випадків, своєчасної виплати страхового відшкодування;

Велика увага приділяється стратегії розвитку компанії, вдосконаленню бізнес-процесів та їх автоматизації.

ПРАТ "СК "ВУСО" здатна задовольнити потреби у страхуванні компаній усіх видів діяльності та форм власності, оскільки пропонує повний спектр страхових послуг, що підтверджується ліцензіями Міністерства фінансів України на наступні види страхування (рис. 2.4):

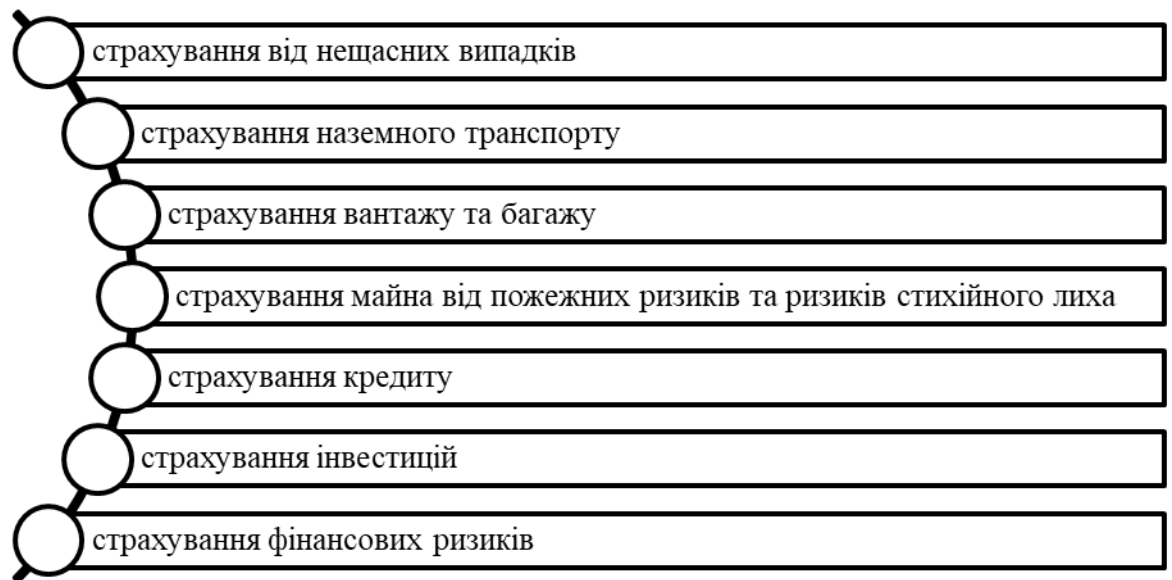

Рис. 2.4. Види страхування, які пропонує компанія

(Джерело: складено автором на основі [37])

Формуючи план розвитку страхової компанії, ми повинні передусім передбачити забезпечення фінансової стійкості страхової компанії та

збільшення обсягу видів послуг. Особливу увагу керівники повинні приділяти діяльності зі збору страхових внесків, які є початковим доходом страхової компанії та фінансовою основою всієї подальшої діяльності страхової компанії. Тому страхове планування — це спроба передбачити створення страхових фондів — джерел страхових виплат, рівня життя населення, як основних чинників страхування життя та майна.

До активу балансу включаються дані про розміщення власного капіталу підприємства, внесення власного майна і матеріальних цінностей підприємства, витрати підприємства на розвиток і впровадження послуг та інші вільні кошти. Згрупуємо статті балансу та розраховані балансові грошові суми.

Таблиця 2.10

Динаміка активів та пасивів ПрАТ "СК "ВУСО" за 2021-2023р.р., тис грн

Актив	2021	2022	2023	Відхилення	
				2022/2021	2023/2022
Необоротні активи	10609	15864	18072	5255	2208
Оборотні активи	358	661	414	303	-247
Витрати майбутніх періодів	64	157	68	93	-89
Баланс	940544	1019915	1748129	79371	728214

Джерело: складено на основі фінансової звітності ПрАТ "СК "ВУСО"

Активи підприємства в балансі відображають загальну вартість майна з 2021 по 2023 роки. Внаслідок цього балансові показники на кінець звітного періоду збільшилися.

Таблиця 2.11

Динаміка пасивів та пасивів ПрАТ "СК "ВУСО" за 2021-2023р.р., тис грн

Пасив	2021	2022	2023	Відхилення	
				2022/2021	2023/2022
Власний капітал	86560	86560	274145	0	187585
Довгострокові зобов'язання	0,00	0,00	8473	0	8473
Баланс	940 544	1019915	1748129	79371	728214

Джерело: складено на основі фінансової звітності ПрАТ "СК "ВУСО"

Також змінилися показники необоротних активів та оборотних активів, які становили 18072 та 148 тис грн відповідно.

Аналізуючи дані даної відомості - пасиву балансу, можна зробити висновок, що на кінець 2023 року сума власного капіталу збільшилася.

Позитивним є те, що поточних зобов'язань не має. Необоротні активи складають найбільшу частину активів підприємства. Найбільшу частину зобов'язань підприємства становить власний капітал. З метою визначення зміни абсолютної величини та питомої ваги активів у кожній частині балансу складено баланс порівняльного аналізу активів ПРАТ "СК "ВУСО".

Таблиця 2.12

Динаміка структури активів ПРАТ "СК "ВУСО" за 2021-2023р.р., тис грн

Активи	2021	2022	2023	Відхилення 2023/2021	
				Абсолютне	Відносне
I. Основні засоби та активи	9709	10332	164815	155106	16,97549
II. Оборотні активи	358	661	414	56	1,156425
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	28657	45267	112217	83560	3,915867
Гроші та їх еквіваленти	348060	438478	552918	204858	1,588571
Баланс	940544	1019915	1748129	807585	1,858636

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності

Отже, аналізуючи дані балансу, можна зробити висновок, що найбільшу питому вагу в активах займає перша частина активів - основні засоби та необоротні активи. У 2022 році він становив 10332 тис. грн., а в 2023 році його абсолютний обсяг зріс до 164815 тис. грн..

Абсолютна вартість оборотних активів у 2023 році зменшилася до 414 тис. грн. порівнюючи з 2022 роком.

Позитивним моментом у фінансовій діяльності страхової компанії стало збільшення грошових коштів на 294590 тис. грн. Дебіторська заборгованість

зросла на 76889 тис. грн. (3,17%), які з часом можуть бути конвертовані в готівку, що є дуже важливим показником при визначенні платоспроможності та фінансової стійкості страхової компанії.

Отже, можна зробити висновок, що збільшення абсолютних і відносних величин оборотних активів призведе до прискорення їх оборотності, внаслідок чого в структурі необоротних активів і оборотних активів частка матеріальних оборотних активів збільшиться, а частка грошових активів зменшиться.

Таблиця 2.13

Динаміка структури пасивів ПрАТ "СК "ВУСО" за 2021-2023р.р., тис грн

Пасив	2021	2022	2023	Відхилення 2023/2021	
				Абсолютне	Відносне
I. Власний капітал	86560	86560	274145	187585	3,16711
II. Забезпечення подальших витрат і платежів	24249	24249	24249	0	1
III. Довгострокові зобов'язання	0,00	0,00	8473	8473	0
кредит.заборг .. на товари, послуги	1090	4430	8118	7028	7,447706
Поточний розробка розрахунками.	12546	15893	1592	-10954	0,126893
Поточні зобов'язання	1329	1441	995	-334	0,748683
Баланс	940544	1019915	1748129	807585	1,858636

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності

Як видно з таблиці, власний капітал підприємства збільшився на 208585 тис. грн., довгострокові зобов'язання підприємства збільшилися на 8473 тис грн, а поточних зобов'язань не має.

Можна зробити висновок, що фінансовий стан підприємства стабільний, він залежить від багатьох причин, а саме від активної діяльності самого підприємства.

2.3 Аналіз прогнозних показників майнового страхування ПАТ «СК «ВУСО»

Однією з передумов зміцнення та підвищення надійності фінансової системи країни є фінансовий розвиток страхових компаній, який сьогодні немислимий без складових процесів планування та прогнозування. Теоретичні основи застосування методів прогнозування діяльності страхових компаній розроблені досить добре, але їх застосування в практиці страхових компаній мало. Для прогнозування страхових виплат ми будемо використовувати адаптивну прогнозну модель. Найважливішим фактором, що пояснює необхідність використання адаптивних моделей, є нестаціонарність параметрів зовнішнього середовища, які характеризуються невизначеністю.

Прийняття рішень за цих умов дотримується правила, згідно з яким навіть поверхневий аналіз або прогнози кращі за спонтанні. Прогнозування обсягу премії на наступний період ПАТ "СК "ВУСО" здійснюватиметься методом експоненціального згладжування, при якому кожен елемент часового ряду згладжується за допомогою зваженої ковзної середньої, вага якої зменшується в міру збільшення відходить від кінця ряду. Для дослідження було обрано період з 2016 по 2023 рік.

Таблиця 2.14

Вихідні дані для прогнозування обсягів страхових премій ПАТ "СК "ВУСО" методом експоненціального згладжування

Рік	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Обсяги страхових платежів, тис. грн	621032	566051	471096	387655	445578	508651	610415	776791

Побудуємо графік фактичних даних результативної ознаки.

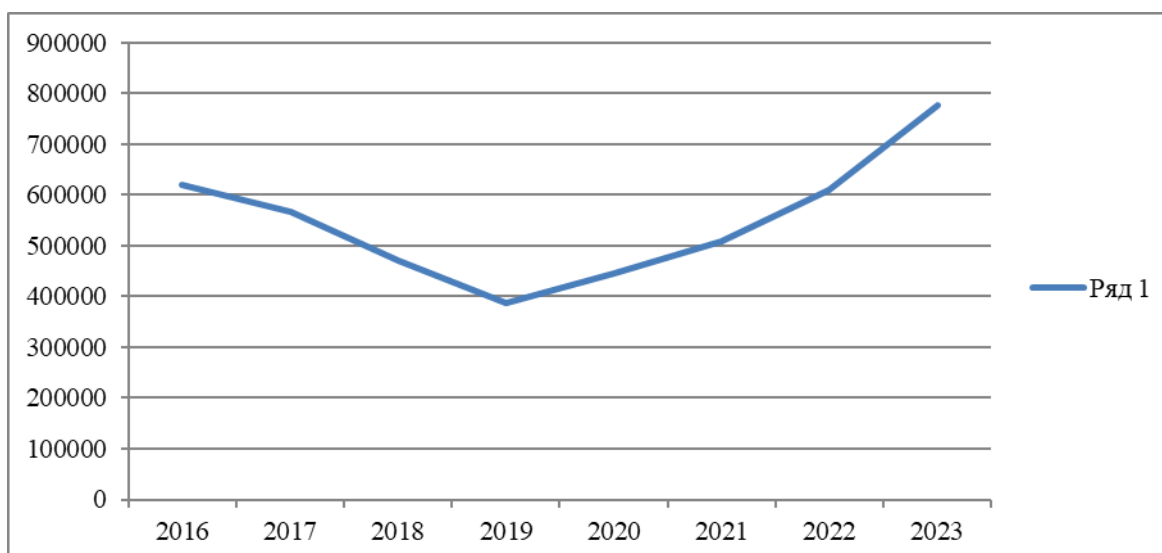

Рисунок 2.5. Графік фактичних даних результативної ознаки
(Джерело: побудовано за даними таблиці 2.14)

Для визначення початкового наближення знаходимо оцінки коефіцієнтів лінійного тренду на основі алгоритму 1МНК і складаємо розрахункову таблицю (Додаток А). На основі отриманих даних буде складено зведену таблицю (Додаток Б) для визначення остаточної моделі прогнозу.

Отже, при експоненціальному методі згладжування прогноз на 2024 рік становить 669 561 230 грн, з похибкою прогнозу 72 891 550 грн.

Давайте обчислимо, чого ми можемо досягти в майбутньому, якщо будемо рухатися з тією ж швидкістю чи прискоренням, що й у минулому.

Ми будемо визначати очікувані варіанти економічного розвитку, виходячи з припущення, що основні чинники та тенденції минулого періоду залишаться незмінними протягом прогнозного періоду, або напрямок їх зміни можна продемонструвати та врахувати в розглянутій перспективі. Подібні припущення робляться, виходячи з інерції економічних явищ і процесів. Ми будемо застосовувати методи моделювання та прогнозування, засновані на простій екстраполяції тенденцій динамічних процесів.

Визначаємо середній абсолютний темп приросту = -77792,34 тис. грн., а середньорічний темп приросту = 0,91 або 91%. Оцінювати якість прогнозів будемо за середнім абсолютним темпом зростання (табл. 2.15) та середнім

темпом зростання (табл. 2.16).

Таблиця 2.15

Оцінка якості прогнозу обсягів страхових платежів, складеного на основі середнього абсолютного приросту для ПРАТ "СК "ВУСО"

Роки	Фактичне значення у, тис. грн	Прогнозне значення у', тис. грн	Відхилення	
			Абсолютне Δy	Відносне $\Delta y/y$
18	471 096	309 862,67	161 233,33	34,23
19	387 655	232 070,33	155 584,67	40,13
20	445 578	154 278,00	291 300,00	65,38
21	508 651	76 485,67	432 165,33	84,96
22	610 415	-1 306,67	611 721,67	100,21
23	776 791	-79 099,00	855 890,00	110,18
	Середнє значення		MAE	ε сер
			417 982,50	72,52

Джерело: складено автором

Таблиця 2.16

Оцінка якості прогнозу обсягів страхових платежів, складеного на основі середнього коефіцієнту росту для ПРАТ "СК "ВУСО"

Роки	Фактичне значення у, тис. грн	Прогнозне значення	Відхилення	
			Абсолютне Δy	Відносне $\Delta y/y$
18	471 096	352 786,27	118 309,73	25,11
19	387 655	321 053,90	66 601,10	17,18
20	445 578	292 175,80	153 402,20	34,43
21	508 651	265 895,21	242 755,79	47,73
22	610 415	241 978,51	368 436,49	60,36
23	776 791	220 213,07	556 577,93	71,65
	Середнє значення		MAE	ε сер
			251 013,87	42,74

Джерело: складено автором

Аналізуючи можна зробити висновок, що використання середньорічного абсолютного темпу приросту забезпечує вищу точність прогнозу, про що

свідчать менші відхилення за всі роки та за всі 6 років.

Ми будемо використовувати аналітичні показники та ковзні середні, щоб робити прогнози на майбутнє (тобто на наступні п'ять років). Визначено середньорічний темп приросту 1,41534, або 141,53%.

у 2024 = 1 099 428,43 тис. грн

у 2025 = 1 556 072,19 тис. грн

у 2026 = 2 202 381,35 тис. грн

у 2027 = 3 117 132,75 тис. грн

у 2028 = 4 411 822,96 тис. грн

у 2029 = 6 244 258,23 тис. грн

Виконаємо прогноз на наступні п'ять років на основі плинної середньої (додаток В).

Порівняємо прогнозні значення, які отримали використовуючи два методи прогнозування (табл. 2.17).

Таблиця 2.17

Прогнозні обсяги страхових платежів ПРАТ "СК "ВУСО" на наступних 5 років
(за двома методами)

Роки	Результати прогнозу, що розраховані на основі	
	Середньорічний коефіцієнт росту	Плинної середньої
2024	1099428,43	869548,15
2025	1556072,19	967575,30
2026	2202381,35	1074864,41
2027	3117132,75	1172509,33
2028	4411822,96	1256152,05
2029	6244258,23	1311555,26

Джерело: складено автором

Порівнюючи результати прогнозів та аналізуючи побудовані графіки, можна зробити висновок про те, що прогноз, складений на основі середньорічних коефіцієнтів росту дещо випереджає прогноз, складений на основі плинної середньої.

Який прогноз точніший, важко визначити заздалегідь, тому остаточне

рішення залишається за керівником, який приймає остаточне управлінське рішення. Але ми бачимо тенденцію до зростання індексу страхових збитків.

Керівництво ПРАТ "СК "ВУСО" може застосувати отримані результати та використані методи для формування стратегії розвитку страхової компанії. На нашу думку, основними напрямками покращення діяльності українських страхових компаній, а також діяльності ПРАТ "СК "ВУСО", можуть бути: розробка нових страхових продуктів і послуг; удосконалення корпоративного управління; впровадження аутсорсингу.

Водночас, для реалізації наших прогнозів та збільшення можливостей за рахунок впровадження інновацій, рекомендується спочатку створити умови для сталого зростання української страхової галузі та її конкурентоспроможності за умов інтеграції в українську страхову галузь. глобальному просторі та забезпечити задоволення попиту споживачів на якісні та доступні страхові послуги.

РОЗДІЛ 3 ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МАЙНОВОГО СТРАХУВАННЯ НА ПРИКЛАДІ ПАТ «СК «ВУСО»

3.1. Перспективи майнового страхування на ринку страхових послуг України

У 2021 році обсяг добровільних страхових резервів поступово знижувався. Співвідношення резервів до чистих виплат значно знизилося в попередньому кварталі через збільшення виплат. Норма резервування по обов'язковому страхуванню незначно змінилася протягом року.

У четвертому кварталі 2021 року трансформація ринку небанківських фінансових послуг продовжилася. Зокрема, кількість установ скоротилася на 96, і в 106 установах були анульовані всі ліцензії, але 3 з 1 були здійснені ними самими, в якості міри впливу на порушення, тим більше що вони порушували вимоги українського законодавства. Національний банк тимчасово призупинив дію ліцензій ще 24 фінансових установ до усунення виявлених порушень. Найбільше порушників було серед фінансових компаній [38].

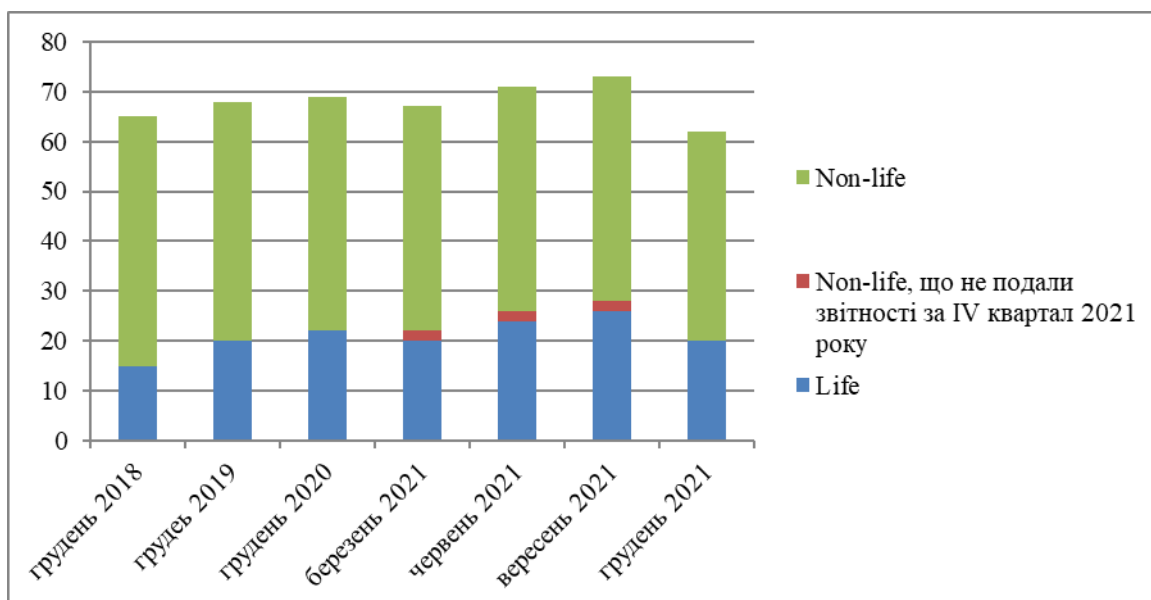

Рис. 3.1. Обсяг активів страховиків та їхня кількість, млрд грн

Джерело: складено автором на основі [38]

У 2021 році з реєстру було виключено 55 страхових компаній.

У четвертому кварталі обсяг активів компанії зі страхування життя і загальний обсяг премій збільшилися, сума виплат збільшилася майже на 20%. Протягом четвертого кварталу сума виплат за активами, загальна сума премій та страхування ризиків знизилася, головним чином через неподання звітності багатьма установами та виключення з реєстру.

Інформація за 4 квартал 2021 року надається лише щодо страхових компаній, які подали відповідні звіти до НБУ станом на 5-16 грудня 2022 року. Частка ризикових страховиків, які не представили звіт в 2021 році, становить майже 3% від числа ризикових страховиків, про які повідомлялося в 10 кварталі, і 2,7% від активів. На їх частку припало 3% премій у 2,9 кварталі і 0,6% сформованих резервів. Усі страхові компанії подали свої звіти у 4 кварталі 2021 року [38].

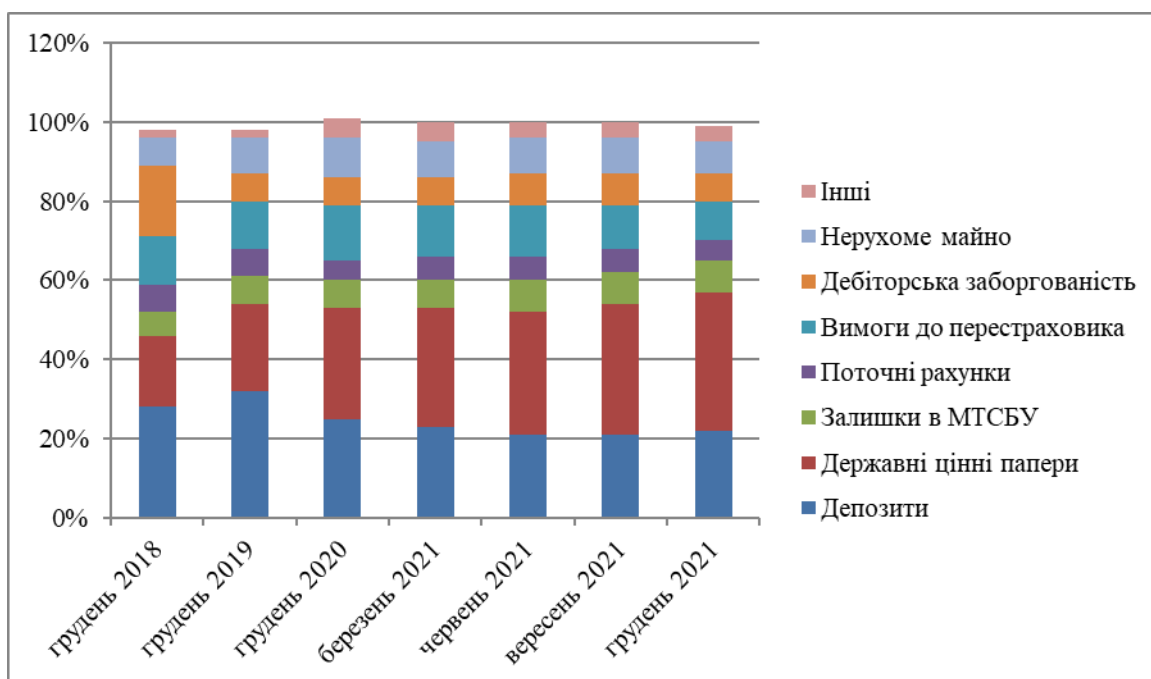

Рис.3.2. Структура прийнятих активів на покриття резервів страховиків non-life, млрд грн

Джерело: складено автором на основі [38]

Частка добровільних страхових премій зросла з 70% за квартал до 76%. Автострахування (КАСКО, ОСАГО, Зелена карта) і особисте страхування (медичне і Життя) традиційно були найбільшими за обсягом отриманих премій.

Частка премій, переданих у перестрахування, збільшилася протягом кварталу, досягнувши 19%. З них 56% належать перестраховками-нерезидентам. Рівень перестраховальних виплат знизився до рівня 1% в 43 кварталі [38].

Рівень збитковості за високоризиковими видами страхування знизився протягом кварталу. Швидке зниження збитків добровільного характеру було викликано врегулюванням важливих страхових випадків однією компанією. За винятком цього випадку, рівень збитковості істотно не змінився. Помірне зниження збитковості обов'язкових видів страхування відбулося через зменшення резервів. Показники збитковості не показали суттєвої волатильності та тенденції протягом 2021 року. Проте, вони дещо знизилися в порівнянні з початком року. У 2021 році найбільш збитковими активами були ОСАГО, Медичне страхування та КАСКО.

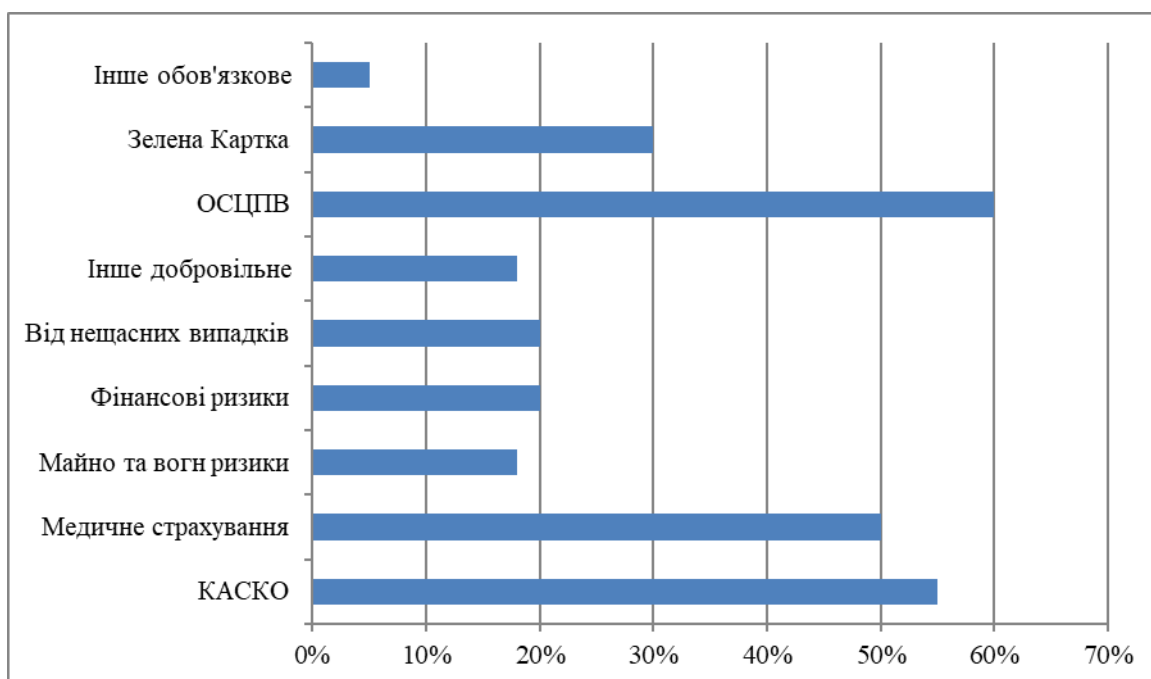

Рис.3.3. Коефіцієнти збитковості окремих видів страхування

Джерело: складено автором на основі [38]

Страховики ризиків покращують показники операційної ефективності. Коефіцієнт ефективності досяг 79%.

Коефіцієнт прив'язки був знижений до 84%. Багато в чому на це вплинув той факт, що компанії, які регулярно звітують, історично ефективніші. Крім того, протягом кварталу компанії змогли майже подвоїти віддачу від інвестицій, тим самим знизивши рівень операційної активності до 80%.

Станом на 1 січня 2022 року лише 2 страховики порушили принаймні 1 із 4 стандартів платоспроможності. За розміром активів на частку цих компаній припадає 2,7% ринку [38].

Згідно зі звітом НБУ, у 4 кварталі 2022 року відновлення діяльності страхових компаній та інших учасників українського фінансового ринку було повільним і нерівномірним, а обсяг послуг, що надаються, залишався значно меншим, ніж до війни.

За цей період кількість небанківських фінансових установ різко скоротилася і склала 422 компанії, в основному через відхід з ринку фінансових компаній і кредитних спілок. Обсяг активів у 4 кварталі загалом збільшився лише у фінансових компаній, у 2022 році - у страхових та фінансових компаній (близько 10%).

За квартал з реєстру було виключено 88 фінансових компаній, 17 кредитних спілок, 11 страхових компаній та 8 ломбардів та орендарів житла. Кількість страхових компаній скоротилася зі 139 до 128 (включаючи 12 компаній зі страхування життя) [38].

Виключенню компаній з реєстрації зазвичай передусє анулювання ліцензії. У четвертому кварталі були анульовані всі ліцензії 121 установи, в основному фінансових компаній і кредитних спілок. Кожна третя компанія була позбавлена виборчих прав за рішенням регулюючих органів.

Загальна сума сукупних страхових внесків у 2022 році знизилася до 396 млрд грн, а страховики отримали від фізичних осіб 246 млрд грн. Сума загальних страхових премій за ризиковим страхуванням знизилася на 8%, а премії зі страхування життя, навпаки, зросли на 9% протягом кварталу. Загалом,

у 2022 році обсяг премій зі страхування життя знизився на 17%, а за ризиковим страхуванням - на 21% [39].

Чисті премії скоротилися до 3,86 млрд грн. Чисті зароблені премії склали 3,49 млрд ієн. Було укладено 38,7 млрд страхових премій.

Витрати страхових компаній на оплату праці у 2022 році склали 31 млрд грн. Витрати з податку на прибуток склали 1,85 млрд грн.

Страхові виплати страховикам протягом кварталу практично не змінилися: річні виплати досягли 1,3 млрд грн, у тому числі фізичним особам виплачено 7 млрд грн. В цілому, виплати за полісами страхування життя за рік зросли на 7%, а по страхуванню ризиків скоротилися майже на третину. Коефіцієнт виплат склав 33% [39].

У 2022 році частка премій з автострахування (КАСКО, ОСАГО, Зелена карта) збільшилася на 10 процентних пунктів і склала 49%. Зокрема, сума страхових внесків по Грін-карті зросла в два рази в порівнянні з попереднім роком, а виплати збільшилися майже на третину. Водночас страхові внески зі страхування майна та фінансових ризиків скоротилися більш ніж наполовину, а виплати - на 62%.

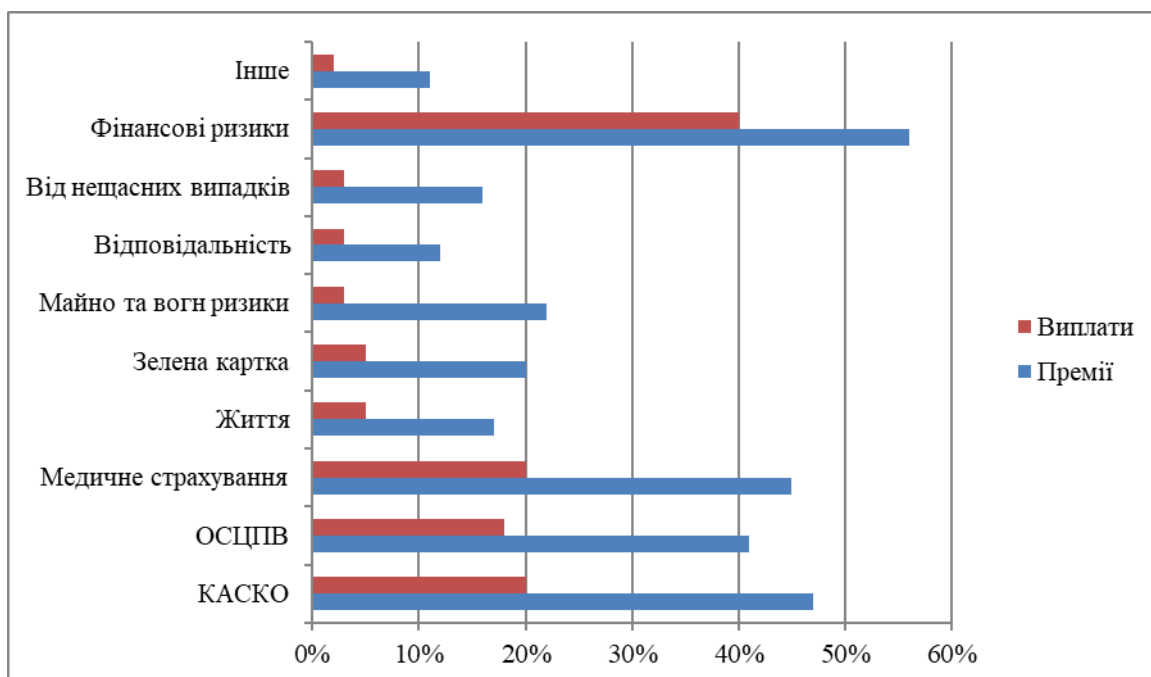

Рис. 3.4. Премії та виплати страхових компаній у 2022 році

Джерело: складено автором на основі [39]

Сума загальних премій, переданих у перестраховання, за рік знизилася більш ніж в 2 рази і склала 4,2 млрд грн (у тому числі перестраховикам-нерезидентам - 3,1 млрд грн), виплати збільшилися майже на 60%. У четвертому кварталі премії в перестраховання знизилися на 36%, а виплати - на 40%. Таким чином, частка перестраховання в страхових преміях знижується.

Таблиця 3.1

Активи страхових компаній у 2022 році

Показник	2022 рік, млн грн
Кількість укладених договорів страхування, за період, тис. одиниць	88 102
Активи за балансом	70 338
Активи, визначені ст. 31	54 123
Обсяг сплачених статутних капіталів	6 717
Сформовані страхові резерви	41 055
Валові страхові премії, з них:	39 616
від страхувальників – фізосіб	24 591
від перестраховальників	1 123
Валові страхові виплати, з них:	13 001
страхувальникам – фізособам	7 028
перестраховальникам	177
Рівень валових виплат, %	33
Чисті страхові премії	38 551
Чисті страхові виплати	12 811
Рівень чистих виплат, %	33
Обсяг вихідного перестраховання, з них:	4 169
перестраховикам-нерезидентам	3 104

Джерело: складено автором на основі [39]

Сукупні активи страхових компаній у 2022 році склали 703 млрд грн. У 4 кварталі обсяг активів компаній зі страхування життя збільшився на 3%, а за 2022 рік загалом збільшився на 18% до 206 млрд грн. Активи страхових компаній, що займаються небезпечними видами страхування, незначно знизилися протягом кварталу, але в цілому за рік зросли на 49,7% і склали 6 млрд грн. Протягом цього року ринок покинули 1 компанія зі страхування життя і 26 компаній зі страхування небезпечних видів страхування [39].

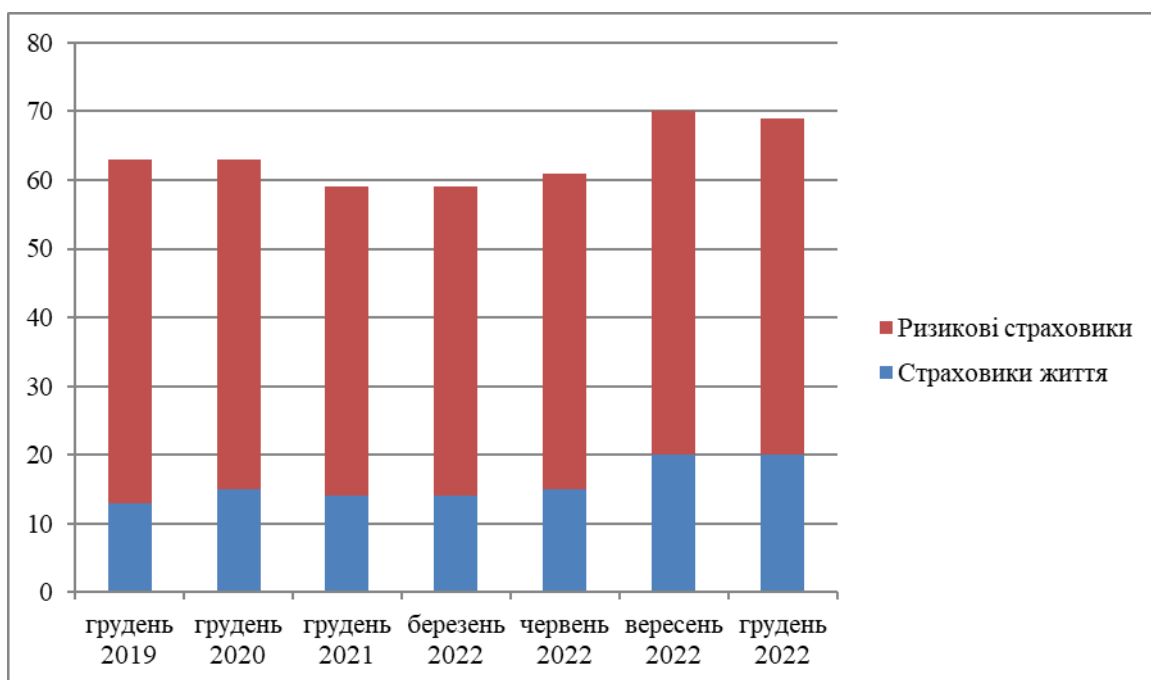

Рис.3.5. Обсяг активів страховиків та їхня кількість, млрд грн

Джерело: складено автором на основі [39]

Страхові резерви станом на 1/23/2023 р. досягли 41,1 млрд грн. Загальна сума резервів на можливі втрати страхових компаній практично не змінилася протягом кварталу, але мала різну динаміку в порівнянні з окремими видами страхування. За добровільним видом страхування резерви на можливі втрати незначно знизилися (на 3% порівняно з 7 кварталом). За обов'язковими видами страхування вони збільшилися (на 10% порівняно з попереднім кварталом). За минулі роки резерви на можливі втрати як за довільними, так і за обов'язковими видами страхування збільшилися на 36% [39].

Капітал страхової компанії досяг 228 млрд грн. Зобов'язання страхових компаній скоротилися до 476 млрд грн.

Рівень збитковості за обов'язковими видами страхування залишився на рівні 45%, а негативний вплив зростання резервів на можливі втрати було компенсовано збільшенням суми отриманих премій. Аналогічні показники по добровільних видах страхування знизилися (покращилися) до 42%. Його рушійною силою стало скорочення резервів. Загальний коефіцієнт збитковості на кінець поточного фінансового року склав 43% [39].

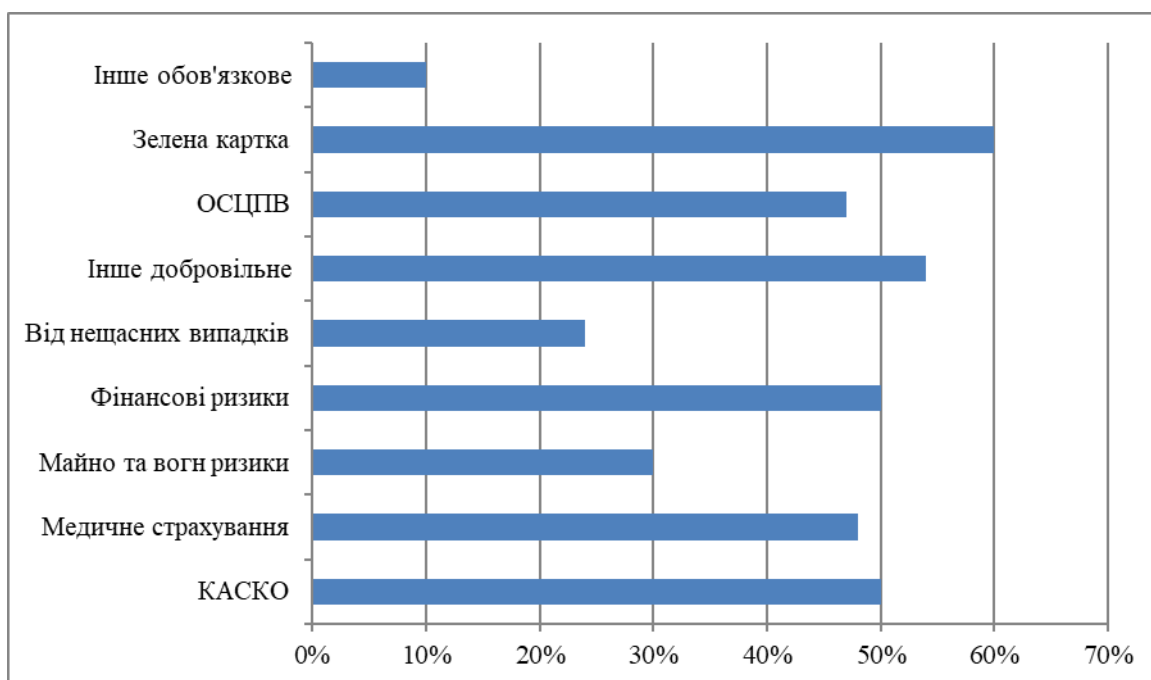

Рис.3.6. Коефіцієнти збитковості (loss ratio) окремих видів страхування

Джерело: складено автором на основі [39]

Сумарний коефіцієнт збільшився (погіршився) у 2022 році. У 4 кварталі тенденція продовжилася-він виріс до 94%, що є задовільним рівнем. Якщо зростання цього показника в третьому кварталі поточного року був в основному викликаний зниженням рівня збитковості, то основним фактором погіршення в кінці року стало збільшення операційних витрат, тобто інших адміністративних витрат.

Прибутковість інвестицій страховиків ризиків у 2022 році зросла майже в 1,5 рази порівняно з попереднім роком. Більшу частину цих доходів склали відсотки за банківськими депозитами. Однак зростання інвестиційного доходу не змогло покрити збільшення операційних витрат. Коефіцієнт результативності збільшився (погіршився) до 88%.

У четвертому кварталі один з лідерів ринку страхування життя провів рекласифікацію інвестиційних доходів, що призвело до значного їх зниження. Без урахування даних цієї компанії інвестиційний дохід компаній зі страхування життя збільшився на 30% в річному численні і на 12% в кварталному. Дохід за депозитами виріс на 36% в порівнянні з попереднім

кварталом, але дохід від інвестицій в державні облігації залишився на колишньому рівні.

Ризикові страховики і страховики життя завершили четвертий квартал з невеликим збитком, але за підсумками цього року обидві групи були дуже прибутковими. Рентабельність капіталу ризикових страховиків склала 15%, в той час як страховиків життя - 13% [39].

Станом на 1.01.2023 7 страхових компаній порушили як мінімум 1 з критеріїв платоспроможності, достатності капіталу та операційного ризику. Як відзначають в НБУ, для продовження своєї діяльності учасникам фінансового ринку слід посилити увагу до дотримання вимог законодавства про структуру власності, захист прав споживачів, запобігання та реагування на відмивання грошей і фінансування тероризму і т.д. Національний банк застосовує дієві заходи у разі серйозних порушень цих вимог.

Загальний обсяг премій українських страховиків за 1-12 місяців 2023 року збільшився на 396% з 470 млрд грн до 18,7 млрд грн. Журнал Insurance Top проаналізував статистику українських страхових компаній за 12 місяців і підбив підсумки "військової" частини ринку.

2 876 000 млн грн отримали громадяни від фізичних осіб, премії від юридичних осіб склали 17,2 млрд грн, а від перестраховувальних компаній - 10,6 млрд грн. Чисті премії перевищили 4,6 млрд грн., чисті зароблені премії досягли 3,87 млрд грн., а ув'язнені премії - 4,65 млрд грн. За даними НБУ, загальна кількість договорів страхування, укладених у 2023 році, перевищила 9482 млн одиниць. Премії зі страхування життя значно зросли як за квартали, так і за роки: на 22% і 19% відповідно. При цьому сума виплат значно збільшилася - на 41%. 418,5 млрд грн. На страхування ризиків припадає 89 млрд грн (11%) і страхування життя (515%) [39].

Що стосується структури видів страхування, то страхова компанія має 8,54 млрд грн премій по ОСЦПВ, 4,99 млрд грн премій по Грін-карті, 3,94 млрд грн премій по накопичувальному страхуванню життя, 98,7 млрд грн премій по банківському страхуванню життя, 1,4 млрд грн премій по страхуванню від

нешасних випадків, 5,7 млрд грн премій по ОСЦПВ, 5,7 млрд грн премій по ОСЦПВ. 1,0,9 млрд грн по КАСКО, 1,3 млрд грн по вантажних перевезеннях, 1,2 млрд грн по пожежах, 2,4 млрд грн по майнових ризиках, 87,3 млрд грн по туристичному страхуванню і 60,2 млрд грн по обов'язковому страхуванню життя.

Авіаційне страхування, ядерний ризик на 152,8 млн.грн., фінансовий ризик на 1 млрд.грн. Види автострахування (КАСКО, ОСАГО, "Зелена карта") утримують лідерство за обсягом премій серед інших небезпечних видів. У порівнянні з аналогічним періодом минулого року страхові внески з автострахування зросли на 15% [39]. Однак в останньому кварталі 2023 року загальна сума страхових премій за автострахування незначно знизилася (на 3%), головним чином через зменшення премій за продукцію green card. Пік популярності цього продукту через вимушену міграцію українців, можливо, вже пройшов, але обсяг платежів збільшується.

За останній рік він збільшився більш ніж в 2 рази, а рівень оплати виріс більш ніж в 2 рази. Загальний обсяг страхових внесків і премій за ризик виникнення пожежі збільшився на 40% в річному численні, а загальний обсяг виплат скоротився щоквартально. Незважаючи на швидке зростання, Цей продукт ще не відновився після падіння 2022 року. Рівень утримання залишався незмінним протягом усього 2023 року. У четвертому кварталі обсяг переданих перестраховувальних премій знизився, але був порівнянний зі зниженням загальної суми страхових премій.

Загальна сума страхових виплат досягла 1,69 млрд грн. Фізичні особи виплатили понад 9,15 млрд грн, юридичні особи - 7,6 млрд грн, а перестраховики - 134 млн грн. Чисті страхові виплати досягли 1,67 млрд грн. Рівень виплат, скоригований з урахуванням річного показника, продовжив зростати. У четвертому кварталі 2023 року цей показник був третім за величиною з кінця 2022 року. Рівень загальних і чистих виплат у 2023 році склав 36%.

Резерви на можливі втрати по всіх видах страхування знизилися на 2% в порівнянні з третім кварталом. У третьому кварталі рівень резервування страхових премій знизився до 4% порівняно з 85 кварталом. Тим часом, аналогічний коефіцієнт по обов'язковим видам страхування незначно виріс у другому півріччі через швидке зростання резервів на можливі втрати в порівнянні з ростом чистих премій. У четвертому кварталі показники збитковості по обов'язковому і добровільному страхуванню знизилися до 51% і 38% відповідно. Причиною стало більш швидке зростання виплат в порівнянні з бонусами, отриманими в кінці року. Для добровільного страхування це погіршення є першим після кварталу зниження показників. Сумарний коефіцієнт виріс на 3 пункти (в гіршу сторону) в четвертому кварталі, до 95%. Основним фактором стало значне збільшення операційних витрат на додаток до збільшення рівня збитковості. За участю страхових брокерів і посередниць (зареєстрованих) було зібрано 67,8 млн.грн. страхових премій, у тому числі 2,2 млн.грн. страхових внесків з обов'язкового страхування, 3,9 млн.грн. Страхування цивільної відповідальності, 16,7 млн.грн. Страхові внески за майновий ризик склали 43,6 млн.грн [39].

Обсяг активів ризикових страховиків у четвертому кварталі 2023 року залишився незмінним, а за весь 2023 рік збільшився всього на 1%. Активи компаній зі страхування життя зросли на 4% за квартал і на 17% за рік. Обсяг активів і базових фінансових послуг інших фінансових установ скоротився протягом кварталу. Зокрема, загальний обсяг страхових внесків по ризиковому страхуванню знизився в порівнянні з третім кварталом, в той час як виплати премій збільшилися. Показники збитковості та ефективності ризикових страховиків погіршуються. Але завдяки інвестиційному доходу Страхова компанія була прибутковою. Обсяг активів кредитної спілки змінився незначно, але обсяг і операційна ефективність кредитного портфеля знизилися. Вони змогли отримати прибуток за рахунок скорочення обсягу резервів на можливі втрати по кредитах. Станом на 2023-12-31 активи страхових компаній на балансі становили 74,3 млрд грн, в той час як активи, визначені в статті 31

Закону "Про страхування", становили 56,3 млрд грн. Акції досягли 20,7 млрд грн., а відповідальність страхової компанії збільшилася до 53,66 млрд грн. Сума сплаченого статутного капіталу досягла майже 6 млрд грн., а сформовані страхові резерви перевищили 46,8 млрд грн. Дохід українських компаній зі страхування ризиків від облігацій цього року склав 2,4 млрд грн, дохід від депозитів - 2,77 млрд грн. Компанії зі страхування життя отримали понад 1,36 млрд грн доходу від облігацій і 1 млрд грн доходу від депозитів [39].

На початок 2024 року кількість зареєстрованих страхових компаній в Україні досягла 89, у тому числі 12 компаній зі страхування ризиків та 101 компанія зі страхування життя. У 4 кварталі 2023 року 10 страховиків були виключені з державного реєстру. 97 компаній подали звіт до НБУ, а 46 компаній подали звіт до страхової компанії [39]. До кінця 2023 року кількість страхових компаній, які порушили хоча б 1 стандарт (платоспроможність і достатність капіталу, якість активів, ризик операцій), скоротилася до 5 компаній. Однак частка порушників за активами незначно збільшилася до 8%. Кількість страховиків, які порушують правила, скоротилася до кінця 2023 року до 5 компаній, але частка страхових компаній в їх активах збільшилася до 8%. Страхові компанії почнуть рік з реалізації "пілотного проекту" з оцінки якості активів-Додаткові аудиторські звіти повинні бути надані до 2024-6-30 років. Триває перехідний період, протягом якого учасники ринку мають привести свою діяльність у відповідність до оновлених вимог законодавства до небанківських фінансових установ. Національний банк вже затвердив нормативно-правові акти з відповідних питань. Їх дотримання є запорукою стійкості і подальшого розвитку ринку.

Зважаючи на важливість фінансової стабільності та ефективності діяльності страхових компаній, можна навести деякі рекомендації, які можуть сприяти їх поліпшенню.

Страхові компанії можуть збільшити свою фінансову стабільність шляхом диверсифікації свого портфелю страхових продуктів. Це допоможе

розподілити ризики та зменшити можливість значних збитків внаслідок концентрації ризиків у певних сегментах.

Ретельне аналізування та управління ризиками є ключовим для забезпечення фінансової стійкості. Страхові компанії повинні розвивати стратегії для ідентифікації, оцінки та керування різноманітними видами ризиків. Ефективне управління інвестиціями може допомогти забезпечити стійкість та прибутковість страхової компанії. Це може включати розумне розподілення активів, диверсифікацію інвестицій та стратегічне управління ризиками.

Використання передових технологій та автоматизація процесів можуть покращити ефективність діяльності страхових компаній, зменшити витрати та підвищити задоволення клієнтів.

Забезпечення відкритості та прозорості в діяльності може збільшити довіру клієнтів та інвесторів. Ефективна комунікація зі страхувальниками та іншими зацікавленими сторонами може підвищити задоволення клієнтів та забезпечити підтримку довгострокових стосунків.

Страхові компанії повинні дотримуватися всіх вимог регуляторного органу і стандартів у сфері фінансової звітності та дисципліни. Це важливо для збереження довіри ринку та забезпечення стабільності сектору в цілому.

Це все може допомогти страховим компаніям покращити їх фінансову стабільність та ефективність діяльності, що є ключовими факторами для успіху в цьому конкурентному секторі.

3.2. Рекомендації щодо розвитку майнового страхування на прикладі ПАТ «СК «ВУСО»

1. Розширення асортименту послуг: можливість додавання нових видів страхування, таких як страхування від крадіжок або страхування майна від природних лих.

2. Покращення процесу підписання полісів: спрощення процесу

оформлення страхових полісів для клієнтів, щоб зробити їх зручним та швидким.

3. Впровадження технологічних інновацій: використання новітніх технологій, таких як штучний інтелект або блокчейн, для покращення обробки клієнтів та виплат страхових відшкодувань.

4. Залучення досвідчених страхових агентів: найм кваліфікованих спеціалістів з великим досвідом у галузі страхування, які допоможуть вам залучити більше клієнтів та покращити якість обслуговування.

5. Підвищення інформаційної безпеки: забезпечення надійного захисту конфіденційної інформації про клієнтів та власні дані, щоб уникнути можливих кібератак та витоків даних.

6. Постійне вдосконалення процесів: регулярний аудит операційних процесів, щоб виявити слабкі місця та покращити ефективність роботи страхової компанії.

ВИСНОВКИ

Отже, в кваліфікаційній роботі було проаналізовано тему «Проблеми та перспективи розвитку майнового страхування в Україні» та зроблено наступні висновки:

1. Було розглянуто поняття та необхідність майнового страхування. Сучасний розвиток світового господарства і міжнародних відносин характеризується ускладненням відтворювального процесу, розширенням і розширенням інтернаціоналізації виробництва, розвитком і дифузією ринкового середовища, поглибленням інтеграційних процесів. Ризикованість будь-якої господарської операції та життєдіяльності кожного зумовлює появу системи суспільних відносин, які в сукупності складають економічний зміст страхового захисту.

2. Наведено характеристику видів майнового страхування в Україні. Зараз формується ринок страхування нерухомості громадян, у тому числі обов'язкового страхування автомобілів, яке було запроваджено майже декілька років тому.

У майбутньому очікується зростання інтересу споживачів страхових послуг до страхування квартир, особливо страхування ремонту. Це пов'язано з так званим «ремонтним бумом», який охоплює українців останнім часом: проекти з ремонту та реконструкції стають дедалі складнішими та дорожчими, тому власники житла, природно, хочуть переконатися, що вкладені кошти не пішли нікуди.

3. Проаналізовано сучасні тенденції державного регулювання у майновому страхуванні. Глобальні премії зі страхування ризиків зростуть у реальному вираженні на 1,6% у 2024 році після реального зростання на 1,4% у 2023 році. У страхуванні майна та страхуванні від нещасних випадків очікується, що глобальні реальні премії зростуть на 3,4% у 2023 році завдяки значній переоцінці ризиків.

Ринки, що розвиваються, є ключовими для глобального зростання страхових премій, середній темп зростання Китаю в 2024-2025 роках становив 6%. Очікується, що сукупні премії зі страхування життя зростатимуть на 2,7% щорічно протягом наступного десятиліття, досягнувши 4 трильйонів доларів до 2033 року.

4. Проаналізовано динаміку ринка страхових послуг України. Зараз український страховий ринок розвивається досить повільно: на ринку діють 128 страхових компаній із загальними активами 70,338 млрд грн. З 2017 по 2022 рік кількість компаній на ринку скоротилася в 2,3 рази, що свідчить про посилення нагляду з боку регуляторів (з 2019 року – НБУ) та жорстку конкуренцію.

Позитивна динаміка страхових платежів значно підвищила фінансову стабільність ПАТ «СК «ВУСО» та дозволила компанії зміцнити свої позиції на ринку. Збільшення обсягів платежів забезпечило додаткові фінансові ресурси для інвестицій у розвиток нових продуктів, підвищення якості обслуговування та вдосконалення інфраструктури.

Для ПАТ «СК «ВУСО» такі результати означають посилення конкурентних позицій на ринку страхування. Зростання обсягів страхових платежів свідчить про ефективну стратегію управління та успішну реалізацію бізнес-планів. Компанія має можливість розширити свій ринковий вплив, залучити нових клієнтів та зміцнити свої фінансові позиції. Довгострокова перспектива також виглядає обнадійливою, що дозволяє планувати подальший розвиток та інновації у сфері страхових послуг.

5. Проаналізовано фінансову діяльність з майнового страхування ПАТ «СК «ВУСО» на ринку страхових послуг України. Власний капітал підприємства збільшився на 208585 тис. грн., довгострокові зобов'язання підприємства збільшилися на 8473 тис грн, а поточних зобов'язань не має.

Фінансовий стан підприємства стабільний, він залежить від багатьох причин, а саме від активної діяльності самого підприємства.

6. Проаналізовано прогнозні показники майнового страхування ПАТ «СК «ВУСО». Керівництво ПАТ "СК "ВУСО" може застосувати отримані

результати та використані методи для формування стратегії розвитку страхової компанії. На нашу думку, основними напрямками покращення діяльності українських страхових компаній, а також діяльності ПРАТ "СК "ВУСО", можуть бути: розробка нових страхових продуктів і послуг; удосконалення корпоративного управління; впровадження аутсорсингу.

Водночас, для реалізації наших прогнозів та збільшення можливостей за рахунок впровадження інновацій, рекомендується спочатку створити умови для сталого зростання української страхової галузі та її конкурентоспроможності за умов інтеграції в українську страхову галузь. глобальному просторі та забезпечити задоволення попиту споживачів на якісні та доступні страхові послуги.

7. Досліджено перспективи майнового страхування на ринку страхових послуг України. Забезпечення відкритості та прозорості в діяльності може збільшити довіру клієнтів та інвесторів. Ефективна комунікація зі страхувальниками та іншими зацікавленими сторонами може підвищити задоволення клієнтів та забезпечити підтримку довгострокових стосунків.

Страхові компанії повинні дотримуватися всіх вимог регуляторного органу і стандартів у сфері фінансової звітності та дисципліни. Це важливо для збереження довіри ринку та забезпечення стабільності сектору в цілому. Це все може допомогти страховим компаніям покращити їх фінансову стабільність та ефективність діяльності, що є ключовими факторами для успіху в цьому конкурентному секторі.

8. Рекомендації щодо розвитку майнового страхування на прикладі ПАТ «СК «ВУСО». Очікується розвиток особистого страхування. Зокрема, Національний банк всебічно підтримує створення умов для запровадження загальнодержавного медичного страхування. Це дає змогу фінансувати заклади вторинної та третинної медичної допомоги разом із переходом до державного замовлення послуг закладів охорони здоров'я. Можна з упевненістю говорити про зміни в страховій пропозиції, розширення страхового захисту та врахування поточних ризиків, особливо військових.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Осадець С.С. Страхування. Київ: КНЕУ, 2002.
2. Царенко О.В. Сутність страхування у сучасній економіці. *Держава та регіони*. Серія: економіка та підприємництво. 2002. № 3. С. 243–247.
3. Криворучко А.В. Ефективність страхування майна сільськогосподарських підприємств на регіональних страхових ринках. *Економіка АПК*. 1997. № 11. С. 45–47.
4. Самойловський А.Л. Реформа страхового ринку України. *Економіст*. 2000. № 7. С. 78–80.
5. Базилевич В.Д. Страхування : підручник. Київ : Знання, 2008. 1019 с.
6. Бойко О.С. Зміст майнового страхування в Україні. *Бюлетень соціально-економічних досліджень*. 2012. Вип. 3 (2). С. 137–143.
7. Вовчак О.Д. Страхова справа : підручник. Київ: Знання, 2011. 391 с.
8. Говорушко Т.А. та ін. Управління фінансовою діяльністю страхової компанії з метою забезпечення її ефективного розвитку : монографія. Київ : ЦУЛ, 2013. 166 с.
9. Петрушина Т.В. Проблеми реалізації послуг зі страхування (майна) підприємств. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2013. Вип. 5. С. 239–245.
10. Ручкіна В.С. Система добровільного майнового страхування в Україні: перспективи розвитку. *Актуальні проблеми економіки*. 2011. № 3. С. 67–72.
11. Слободянюк О.В. Інституційна модель страхового ринку України та фінансові механізми її розвитку : монографія. Херсон : Гельветика, 2017. 96 с.
12. Брюховецька І.О. Класифікація страхування майна громадян. *Молодий вчений*. 2016. № 9(36). С. 19–22.
13. Бондаренко П.В., Романченко А.В. Тенденції платоспроможності страхової компанії. *XXII Міжнародній науково-практичній конференції*

«Наукові проблеми господарювання на макро-, мезо- та мікроекономічному рівнях» (25-26 квітня 2024 р.). Одеса. ОНЕУ, 2024.

14. Ніколаєва А.М., Остапук І.М. Стан розвитку страхового ринку в Україні. *Економічний форум*. 2012. № 2. С. 77–81.

15. Ткаченко Н., Рябоконт Н. Принципи організації ефективних комплексних продажів у роздрібному страхуванні. *Світ фінансів*. 2012. № 3. С. 152–161.

16. Бовсуновська Г. С. Тенденції розвитку страхового ринку в контексті забезпечення економічної безпеки країни. *Економіка розвитку*. 2019. № 3. С. 53-58.

17. Брюховецька І.О. Класифікація страхування майна громадян. *Молодий вчений*. 2019. № 9(36). С. 19–22.

18. Вірбулевська О.В. Проблеми та перспективи розвитку страхового ринку регіонів України. URL: [http://www.kdu.edu.ua/statti/2006-5-1\(40\)/143.pdf](http://www.kdu.edu.ua/statti/2006-5-1(40)/143.pdf).

19. Гончарук І.В. Перспективи розвитку страхового ринку. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету*. Серія: Економічні науки. 2017. Том 2. № 44. С. 87-93.

20. Канєва Т.В. Проблеми та напрями розвитку страхування майна в Україні. *Гроші, фінанси і кредит*. 2017. Випуск 5(61). С. 202-209.

21. Марценюк О.В. Інтеграційні процеси як чинник розвитку страхового ринку України. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2020. №2.

22. Бондаренко П.В., Антоненко А.Є. Економічна сутність фінансового стану страхової компанії. *XXII Міжнародній науково-практичній конференції «Наукові проблеми господарювання на макро-, мезо- та мікроекономічному рівнях» (25-26 квітня 2024 р.). Одеса. ОНЕУ, 2024.*

23. Марценюк О.В. Державне регулювання страхового ринку України із врахуванням світових тенденцій. *Italy's scientific journal «Annali d'Italia»*. Florence. Italy. 2020. №6. Частина 2. С.43-49

24. Результати діяльності страхового ринку у I півріччі 2023 року. URL: <https://www.nasu.com.ua/the-results-of-the-insurance-market-in-the-first-half-of-2023-2/>
25. Нацбанк змінив умови обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/211611_natsbank-zmniv-umovi-obovyazkovogo-strakhuvannya-tsivlno-pravovo-vdpovdalnost-vlasnikv-nazemnikh-transportnikh-zasobv
26. Постанова Правління НБУ від 16.02.2024 р. № 22 “Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року № 18”. URL: <https://document.vobu.ua/doc/23914>
27. Полторак А. С. Розвиток страхових ринків як базис забезпечення резильєнтності систем гарантування соціально-економічної безпеки регіонів. «*Modern Economics*», 2022. № 34. 82-89.
28. Показники діяльності страхових компаній. Наглядова статистика. НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#6>.
29. Біла книга «Майбутнє регулювання ринку страхування в Україні». НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/bila-kniga-maybutnye-regulyuvannya-rinkustrahuvannya>
30. Стратегія розвитку фінансового розвитку України до 2025. Звіт про реалізацію за 2021 р. НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/strategiya-rozvitku-finansovogo-sektoru-ukrayini-do-2025-roku-7686>.
31. Звіт з реалізації Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року за 2021 рік. НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zvit-z-realizatsiyi-strategiyi-rozvitku-finansovogo-sektoru-ukrayini-do2025-roku-za-2021-rik>.
32. Бурбель Л. Шість головних викликів, з якими зустрівся страховий ринок упродовж шести місяців війни. Interfax Ukraine. URL: <https://interfax.com.ua/news/blog/856594.html>.

33. Братюк В. П. Сучасні реалії в Україні та страховий ринок. Збірник тез доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції. Управління соціально-економічними трансформаціями господарських процесів: реалії і виклик. Мукачево: МДУ, 2022. С. 19–21.

34. Бондаренко П.В., Сацик В.Л. Сучасні проблеми фінансового стану страховика. Збірник XXI міжнародної науково-практичної конференції «Наукові проблеми господарювання на макро-, мезо- та мікроекономічному рівнях» 26-27 квітня. Одеса ОНЕУ 2023. URL: <http://surl.li/qnkdg> (Дата звернення 20.04.2024)

35. Пишний П. Страхівка від дронів та ракетних атак. Як інвестори зможуть захистити свій капітал в Україні від воєнних ризиків. Головні новини України та світу за день. URL: <https://delo.ua/finance/yak-investori-zmozut-zaxistiti-svoyivkladennya-v-uk-rayini-vid-viiskovix-rizikiv-413250/>

36. Руда О. Л. Розвиток страхового ринку в Україні. *Ефективна економіка*. 2020. N 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7634>

37. 2021 підсумки. *Журнал про страхування*. 2022, №1 (85).

38. 2022 підсумки. *Журнал про страхування*. 2023. №1 (93)

39. 2023 підсумки. *Журнал про страхування*. 2024. №1 (92)

40. Татаріна Т. В. Функціонування вітчизняного ринку перестрахування в умовах воєнного стану. *Наукові перспективи*, 2022, №12 (30). URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/3259/3274>

41. Страховий ринок України. Підсумки 2022 воєнного року. URL: <https://forinsurer.com/news/23/04/03/42517>

42. Страховий ринок України за 1 квартал 2023 року. Insurance TOP визначив лідерів. URL: <https://forinsurer.com/news/23/05/24/42685>

43. Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про фінансові механізми стимулювання експортної діяльності» щодо страхування інвестицій в Україні від воєнних ризиків. No 9015 від 14.02.2023. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/41349>

44. У Національному банку пропонують розділити на два етапи страхування воєнно-політичних ризиків. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3694533-u-nacbanku-proponuut-rozdiliti-na-dva-etapi-strahuvanna-voennopoliticnih-rizikiv.html>

45. ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "СТРАХОВА КОМПАНІЯ "ВУСО". URL: https://clarity-project.info/edr/31650052/finances?current_year=2021

46. Рубан С.О. Майнове страхування: досвід країн Європи. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України*. 2020 . № 36. С. 228-236.

47. Про страхування : Закон України від 7 березня 1996 року № 86/96 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>

48. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. URL: <https://nfp.gov.ua/>

49. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://www.rada.gov.ua>.

50. Офіційний сайт Ліги страхових організацій України. URL: <http://uainsur.com>

51. Панчук Д.В. Проблеми майнового страхування в Україні. Актуальні проблеми корпоративних фінансів та фінансових ринків: збірник студентських наукових праць. Тернопіль, ТНЕУ: 2018. с. 100-104.

52. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів: Закон України від 01.07.2004 р. № 1961-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>

53. Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності суб'єктів господарювання за шкоду, яка може бути заподіяна пожежами та аваріями на об'єктах підвищеної небезпеки: Постанова КМУ від 16 листопада 2002 р. № 1788. URL: <http://portal.rada.gov.ua>.

ДОДАТКИ

ДОДАТКИ

Додаток А

Розрахункова таблиця оцінки коефіцієнтів лінійного тренду за алгоритмом
1МНК

Період часу, t	Обсяги страхових премій (тис грн), y	t^2	yt	$y^{\wedge}$	$(y-y^{\wedge})^2$
1	621 032,00	1	621 032,00	486 628,58	18 064 278 411,67
2	566 051,00	4	1 132 102,00	504 280,02	3 815 653 499,52
3	471 096,00	9	1 413 288,00	521 931,46	2 584 244 429,14
4	387 655,00	16	1 550 620,00	539 582,90	23 082 088 245,34
5	445 578,00	25	2 227 890,00	557 234,35	12 467 139 431,93
6	508 651,00	36	3 051 906,00	574 885,79	4 387 046 838,62
7	610 415,00	49	4 272 905,00	592 537,23	319 614 796,38
8	776 791,00	64	6 214 328,00	610 188,67	27 756 337 472,11
36	4 387 269,00	204	20 484 071,00	4 387 269,00	92 476 403 124,73

Джерело: розраховано автором.

Визначимо параметр згладжування та розрахуємо початкові умови (наближення) для визначення експоненціальних середніх для $t=1$.

Підсумкова таблиця для визначення кінцевої моделі прогнозу обсягу
страхових платежів ПРАТ «СК Вусо» на 2024 рік

Роки (Період часу, t)	Обсяги страхових премій (тис. грн), y	$St^{[1]}$	$St^{[2]}$	$a0^{\wedge}$	$a1^{\wedge}$	$yt^{\wedge}$	Δy^*
2016 (1)	621 032	407 197	345 417	-	-	-	-
2017 (2)	566 051	454 716	369 706	539 726	24 289	564 015	2 036
2018 (3)	471 096	479 457	394 095	564 819	24 389	589 208	-118 112
2019 (4)	387 655	477 599	412 651	542 547	18 556	561 103	-173 448
2020 (5)	445 578	457 611	422 643	492 580	9 991	502 572	-56 994
2021 (6)	508 651	454 937	429 819	480 056	7 177	487 232	21 419
2022 (7)	610 415	466 874	438 054	495 694	8 234	503 928	106 487
2023(8)	776 791	498 772	451 546	545 997	13 493	559 490	217 301
2024 (9)	-	560 554	475 770	645 337	24 224	669 561	-

Джерело: розраховано автором.

Абсолютні прирости

Роки	Фактичне значення у, тис. грн	Абсолютні прирости, Δy	Прогноз
12	566 051	-	869 548,15
13	471 096	-94 955	967 575,30
14	387 655	-83 441	1 074 864,41
15	445 578	57 923	1 172 509,33
16	508 651	63 073	1 256 152,05
17	610 415	101 764	1 311 555,26
18	776 791	166 376	869 548,15